

PAUKŠČIAI

norintiems stebėti ir pažinti

64
(2024/4)

Kuoduotasis vieversys
(*Galerida cristata*).
Grimzdai, Šilalės r.,
2024-09-29
© Rokas Mizeikis

Lietuvos ornitologų draugijos leidinys apie paukščius, jų apsaugą, stebėjimus.
Leidžiamas nuo 2009 m. kartą per tris mėnesius.

Vyr. redaktorius
Vytautas JUSYS
Tel. +370 638 90619
vrventragis@gmail.com

Redakcijos kolegija
Arūnas ČERKAUSKAS
Saulius KARALIUS
Mindaugas KIRSTUKAS
Dr. Julius MORKŪNAS
Ričardas PATAPAVIČIUS
Gediminas PETKUS
Litaurus RAUDONIKIS
Laimonas ŠNIAUKŠTA

Lietuvių kalbos redaktorė
Erika MERKYTĖ-ŠVARCIENĖ

Anglų kalbos redaktorius
Jos STRATFORD

Tiražas 1000 egz.

PAUKŠČIAI / BIRDS
*The magazine of the
Lithuanian Ornithological
Society, about birds, bird
observations and bird
conservation. Published
quarterly since 2009.*

*Editor in chief
Vytautas JUSYS*

*Žurnalas „Paukščiai“ siunčiamas visiems
LOD nariams, jų galima užsipername-
riuoti visuose Lietuvos pašto skyriuose.
Indeksas 5114.*

Lietuvos ornitologų draugija (LOD) – tai nevyriausybinių organizacijų, kuri rūpinasi Lietuvoje aptinkamų laukinių paukščių ir jų gyvenamosis aplinkos apsauga. Siekdama šio tikslą, draugija vienija gamtai ir paukščiams neabejingus Lietuvos žmones, rūpinasi ekologiniu visuomenės švietimu, paukščių populiacijų tyrimu ir monitoringu bei visuomeniškai kontroliuojama aplinkos ir biologinės įvairovės apsauga reglamentuojančiu įstatymu leidimą ir vykdymą. Nuo 1994 m. draugija yra tarptautinės paukščių apsaugos organizacijos „BirdLife International“ asocijuota narė. Norėdami tapti LOD nariu ar tiesiog prisijungti prie paukščių apsauga besirūpinančių bendraminčių, kreipkitės į LOD sekretoriatą adresu:

Lietuvos ornitologų draugija, Naugarduko g. 47-3, LT-03208 Vilnius.

Tel. / faks. +370 5 213 0498, el. p. lod@birdlife.lt; www.birdlife.lt.

VIRŠELIO PAUKŠTIS / Bird on the Front Cover

- 3 **V. Jusys, R. Patapavičius.** Kuoduotasis vieversys (*Galerida cristata*)
Crested Lark

LOD žinios / LOD news

- 8 **G. Petkus.** 2024 m. paukščių palydų rezultatai
Farewell to the Birds, 2024 Count Results
- 10 **G. Petkus, J. Kuliešė.** Jubiliejinis 25-asis paukščių stebėtojų ralis:
per 12 valandų susaičiuotos 153 paukščių rušys
25th Anniversary Bird Rally Competition: 153 bird species counted in 12 hours

PAUKŠČIŲ TYRIMAI / Bird Research

- 16 **R. Patapavičius.** Didieji kormoranai iš Lietuvos nuskrenda ir į Afriką
Great Cormorants fly from Lithuania to Africa
- 18 **D. Dementavičius, S. Rumbutis.** Stebėtas perintis žieduotas mažasis erelis rėksnys
Ringed Lesser Spotted Eagle observed breeding
- 19 **P. Salvador, R. Morkūnė, V. Eigirdas, L. Kelpšaitė-Rimkienė, J. Morkūnas.** Kaip kormoranai padeda tirti Baltijos jūrą ir Kuršių marias
The use of Cormorants in studying the Baltic Sea and Curonian Lagoon
- 22 **L. Šniaukšta.** Žalvarnio jauniklio su GSM siųstuvu kelionė
Movements of a GSM-tagged juvenile European Roller
- 24 **G. Grašytė.** Kur žiemoja siųstuvais paženklinti ereliai žuvininkai
Wintering Grounds of Transmitter-tagged Ospreys

NAUJOS PAUKŠČIŲ RŪŠYS LIETUVOJE / New bird species for Lithuania

- 26 **R. Patapavičius.** Lietuvoje pirmą kartą aptiktas tamsusis grifas
First Record of Cinereous Vulture in Lithuania
- 29 **G. Kukta.** Ornimokyklos mokinys rado naują Lietuvai paukščių rūšį –
sibirinę nuodėgulę
New species for Lithuania found by "Ornimokykla" student - Stejneger's Scoter

ORNITOFAUNISTINIAI STEBĖJIMAI / Bird Observations

- 30 **S. Karalius.** Ornitofaunistiniai stebėjimai Lietuvoje 2024 m. rudenį
Bird Observations in Lithuania in Autumn 2024
- 36 **E. Drobėlis.** Tikėtinės nykštukinio erelio (*Hieraetus pennatus*) veisimosi atvejis
*Probable breeding record of Booted Eagle (*Hieraetus pennatus*)*

PAUKŠČIŲ ŽIEDAVIMAS / Bird Ringing

- 37 **V. Jusys, V. Eigirdas.** Paukščių žiedavimas Ventės rage 2024 m. rudenį
Bird Ringing at Ventės Ragas Ornithological Station in Autumn 2024
- 37 **R. Patapavičius.** Lietuvoje aptikta ilgaamžė jūršarkė iš Švedijos
Long-lived Oystercatcher from Sweden found in Lithuania

IVAIRENYBĖS / Various

- 42 **S. Karalius.** Nufotografuotas 55 metus nematytas plėšrūnas
- 42 **S. Karalius.** Geros žinios iš Papua Naujosios Gvinėjos
- 44 **V. Eigirdas.** Ventės rage sugautos neįprastos kregždės
- 45 **V. Jusys.** Zylės neįprastos formos snapais
- 45 **D. Dementavičius.** Ankstyvas šarkų lizdas
- 46 **I. Semionovas.** Velyvas keršulių perėjimas
- 47 **R. Akstinas.** Įdomūs faktai apie naminį žvirblį

© Vytautas Jusys

Kuoduotasis vieversys (*Galerida cristata*)

Vytautas JUSYS, Ričardas PATAPAVIČIUS

Rūšies statusas

Labai retai perinti, sėsli, žiemojanti rūšis. Lietuvoje aptinkama ištisus metus.

Biometrija

Kūno masė ir matmenys: patinų svoris 38–52 g, suglaustas sparnas 104–111 mm, uodega 59–69 mm, snapas iki kaukolės 17,1–21,1 mm, pastaibis 23,2–26,5 mm, patelių svoris 37–55 g, suglaustas sparnas 95–106 mm, uodega 55–65 mm (Demongin, 2016).

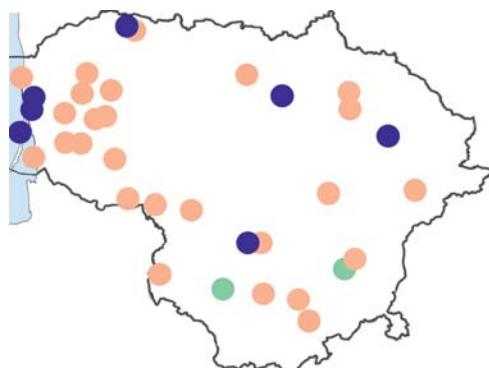
Paplitimas ir skaitlingumas

Anot T. Ivanausko, XX a. pirmoje pusėje kuoduotieji vieversiai Lietuvoje buvo įprasti gyvenviečių paukščiai, tačiau jau antroje šio amžiaus pusėje tapo retais, o vėliau ir labai retais paukščiais. XX a. 7-ojo dešimtmečio antroje pusėje ir 8-ojo dešimtmečio pirmoje pusėje žiemomis dar buvo neretai matomi Kauñe (tikriausiai ir kituose Lietuvos miestuose bei miesteliuose). Dažniausiai poromis ir žymiai rečiau pavieniai paukščiai bégiodavo ant sniego, kurio tais laikais beveik kiekvieną žiemą tikrai nestigdavo, nuvalytais šaligatviais, autobusų stotelėse. Vėliau jie visiškai išnyko ir jau keliis dešimtmečius jų visai nesimato. Tuometinės Lietuvos žemės ūkio akademijos studentų miestelyje žiomedavo 5–10 paukščių (P. Kurlavičius).

Žinomas atvejis, kai 1968 m. sausio mėn. vienoje dviejų aukštų Kauno vidurinėje mokykloje plokščiu stogu tik pradėjus brékšti (per pirmą pamoką) kuoduotasis vieversys per pastato ventiliacijos kanalą nukrito į klasę pirmame aukšte. Tas paukštis tikriausiai nakojo ant mokyklos stogo arba kokioje nors ventiliacijos kanalo angos nišoje ir kažkieno pabaidytas ar pats per neatsargumą pateko į ventiliacijos kanalą ir juo nukrito iki klasės pirmame aukšte. Pasibaigus pamokai ir išlupus ventiliacijos kanalo groteles jis buvo ištrauktas ir paleistas visiškai prašvitus.

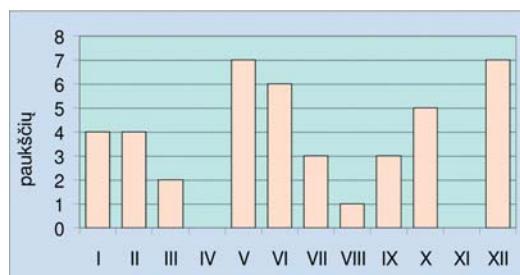
Kuoduotojo vieversio (*Gallerida cristata*) paplitimo arealas (31 porūšis). Žalia spalva – sėslus (aptinkamas ištisus metus), šviesiai žalia – tik perėjimo metu © wikipedia.org

Kuoduotojo vieversio (*Gullivera cristata*) paplitimas Lietuvoje 1982–2024 m. Žalia spalva – perėjimo atvejai, mėlyna – stebėjimai žiemos mėnesiais, ruda – stebėjimai kovo–lapkričio mėn.

1982-05-15 stebėtas Ukmergės apylinkėse (G. Vaitkus), 1986–1987 m. žiemą pora matyta rytiniaeje Klaipėdos pakraštyje (V. Pareigis), 1986 m. pora perėjo Alytuje (A. Poškus), 1993-07-16 stebėtas Ventės rage (V. Jusys), 1994 m. perėjimo sezono metu matytas Stankiškių k., Šilutės r. (A. Poškus), 1995–1996 m. perėjimo sezono metu dviejose vietose matytas Endriejavo apylinkėse, Klaipėdos r. (A. Žemgalis), 1995-12-05–08, 1996-02-27 ir 03-03 matytas Utene (D. Norkūnas), 1996-06-17 Palangos pakraštyje stebėtas dviejų patinų tuoktuvinis elgesys (A. Petraitis), 1996 m. gyveno Vaidotų k., Vilkaviškio r. (V. Naruševičius), 1997-06-10 matytas Pakruojo r. (E. Adomaitis).

Lietuvos perinčių paukščių atlaso (2006 m.) duomenimis perėjimo sezono metu 1995–1999 m. kuoduotieji vieversiai stebėti 19-oje 10×10 km atlaso kvad-

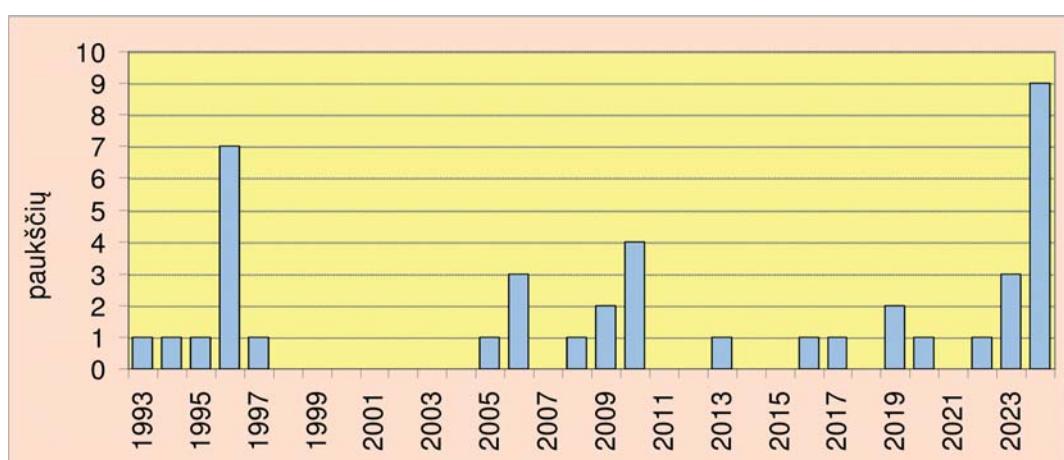

1993–2024 m. Lietuvoje stebėtų kuoduotujų vieversių skaičius (n=42) atskirais mėnesiais

ratų Plungės, Klaipėdos, Varėnos, Švenčionių ir kt. rajonuose.

1999–2001 m. šalyje kasmet perejo iki 10 porų (Kurlavičius, Raudonikis, 2001). Remiantis naujau-siaisiais duomenimis, nėra jokių patikimų duomenų apie kuoduotujų vieversių perejimą mūsų šalyje. Vis dėlto manoma, kad 2008–2018 m. galėjo perėti iki 2 porų (VSTT, LOD).

Mūsų turimais duomenimis XXI a. kuoduotieji vieversiai Lietuvoje stebėti 23 kartus. Pavieniai paukščiai stebėti Ventės rage – 2005-05-27, 2006-06-29, 2008-03-11 (sugautas ir sužeduotas), 2010-07-21, 2016-05-30, 2017-06-21, 2019-06-19 (porelė paukščių), 2020-07-03, 2022-05-16, 2024-06-16 (V. Jusys, V. Eigirdas, L. Jezerskas, M. Karlonas ir kt.). 2006-01-09 matytas Panevėžyje (K. Čepėnas), 2006-01-16 ir 2009-12-27–2010-02-06 – Mažeikiuose (D. Makavičius, R. Kinduris), 2009-02-08 ir 2013-10-22 praskrido pajūryje prie Juodkrantės (K. Castren), 2010-08-04 matytas Šilainių mikrorajone, Kau-ne (A. Gurskas). 2023-12-02 du kuoduotieji vieversiai stebėti tarp karklažvirblių ir kikilių Alseikių g.,

1993–2024 m. Lietuvoje stebėtų kuoduotujų vieversių skaičius (n=41) atskirais metais

Žiemojantis kuoduotasis vieversys (*Galerida cristata*). Bruzdeilynas, Klaipėdos r., 2024-01-02 © Irina Baltrūnienė

Žiemojantis kuoduotasis vieversys (*Galerida cristata*). Kretingalės apylinkės, Klaipėdos r., 2023-12-02 © Igoris Šeštokas

Kretingalės sav., Klaipėdos r. (I. Šeštokas). 2023-12-02–2024-01-02 tai vienas, tai du paukščiai vis stebėti prie fermų Bruzdeilyno k., Klaipėdos r. (I. Baltrūnienė). 2024-09-29 trijų paukščių būrelis matytas pakelės žiemkenčių lauke ties Grimzdais, Šilalės r. (R. Mizeikis, D. Mizeikis). Toje pačioje vietoje 2024-10-20 pastebėti net 4 individai (A. Šimkus).

Per pastaruosius kelis dešimtmečius kuoduotieji vieversiai Lietuvoje tapo labai reti. Aptinkami urbanizuoto kraštovaizdžio vietose – miestuose ir gyvenvietėse.

Šių paukščių skaitlingumas sparčiai mažėja jeigu ne visose, tai tikrai daugelyje jų paplitimo arealo valstybių.

Žiedavimas ir migracija

Lietuvoje per sistemingą 95 metų paukščių žiedavimo laikotarpį buvo sužieduoti tik 125 kuoduotieji vieversiai, iš kurių 100 buvo dar neskraidantys jaunikliai ir 25 suaugę, jau gebantys skraidinti paukščiai. Iš jų 113, t. y. 90,4 proc., sužieduoti iki 1941 m., o iki 2023 m. pabaigos sužieduota tik 12. Panašios sužie-

Kuoduotasis vieversys (Galerida cristata). Ventės ragas, 2010-07-22 © Vytautas Jusys

duotų šios rūšies paukščių skaičiaus kitimo tendencijos fiksuojamos ir kitose Europos valstybėse. Gal yra ir daugiau tokios tendencijos priežasčių, bet svarbiausia priežastis – spartus šių paukščių populiacijos mažėjimas daugelyje Europos valstybių. Beje, teisingumo dėlei galima pasakyti, kad kažkiek Lietuvoje sužieduočių kuoduotujų vieversių iš tikrujų galėjo būti dirviniai vieversiai, nes žieduojant galėjo būti neteisingai nustatyta jų rūšis. Negauta né vieno pranešimo apie Lietuvoje sužieduočių šios rūšies paukščių aptikimą po žiedavimo.

Kitose Europos valstybėse kuoduotujų vieversių sužieduota taip pat nedaug ir žinoma tik labai mažai jų aptikimų atvejų. Absoliuti dauguma tų aptikimų yra žiedavimo vietoje arba visiškai arti tų vienetų.

Žinomi trys toliausiai nuo žiedavimo vietas aptiktių individų atstumai yra tokie: 50 km, žieduotas ir aptiktas Italijoje (Spina, Volponi, 2008); 38 km, žieduotas ir aptiktas Vokietijoje (Bairlein et al., 2014); 28 km, žieduotas Austrijoje, aptiktas Vengrijoje (Csörgő et al., 2009). Todėl nereikėtų stebėtis, kad į Eurazijos Afrikos paukščių migracijos atlasą (*The Eurasian African Migration Atlas*), kuris sudarytas naudojant daugumoje Europos valstybių, taip pat ir Lietuvoje sukauptus paukščių žiedavimo duomenis ir

kuris laisvai prieinamas EURINGO (Europos Sajunga paukščių žiedavimui, angl. *European Union for Bird Ringing*) tinklalapyje (<https://migrationatlas.org>) nuo 2022-05-26, ši paukščių rūšis net nepateko, nes tame atlase panaudoti tik ne arčiau kaip 100 km nuo žiedavimo vietas aptiktų paukščių duomenys. Taigi akivaizdu, kad šie paukščiai nėra migruojantys – jie sėslūs.

Prof. Tado Ivanausko knygoje „Lietuvos paukščiai“ (1964) šios rūšies aprašyme esantis sakinsky „Vienu atveju Švedijoje žieduotas paukštis buvo surastas Prancūzijoje (Lo ir Garonos departamente)“ tikrai neatitinka tikrovės. Nėra jokios abejonių, kad tai buvo dirvinis vieversys, kurį žieduotojas palaikė kuoduotuoju vieversiu.

Žinomas ilgiausiai laisvėje išgyvenusio kuoduotojo vieversio amžius yra ne trumpesnis nei 11 m. ir 7 mėn. (https://euring.org/files/documents/EURING_longevity_list_20230901.pdf).

Veisimosi aplinka ir biologija

Įsikuria urbanizuotame kraštovaizdyje – skurdžiose vietose gyvenvietėse, priemiesčiuose, statybų aikšteliėse. Gyvena pavienėmis poromis. Lizdai vietą pasirenka retomis žolėmis apaugusiuose sklypuose, pakelėse,

Kuoduotasis vieversys (*Galerida cristata*).
Ventės ragas, 2010-07-22 © Vytautas Jusys

daržų pakraščiuose ir kitose panašiose vietose. Lizdo statyba susirūpina jau balandžio mén. pabaigoje. Jį įrengia nedidelėje duobutėje lygioje vietoje ar šlaite, kartais grumstų ar akmens priedangoje. Lizdą krauna iš sausų žolių stiebelių, šaknelių ir lapelių, gūžtą iškloja švelnesne medžiaga – smulkiai žolių lapeliais, kartais įmaiso arklių ašutų ar paukščių plunksnų. Lizdo matmenys: plotis 10,8–12,0 cm, aukštis 6,3–7,0 cm, gūžtos plotis 6,5–7,2 cm, gylis 4,5–5,5 cm.

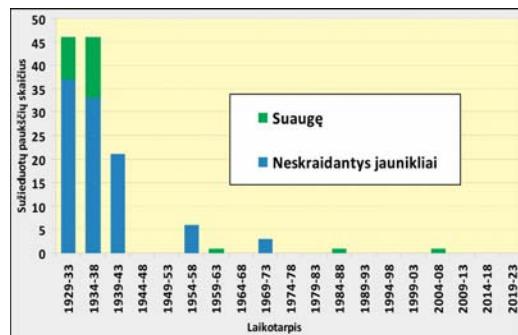
Pirmuosius kiaušinius pradeda dėti balandžio pabaigoje – gegužės pradžioje. Kadangi dalis porų per sezoną išveda dvi vadas, tad šviežiai sudėtų kiaušinių dar randama iki liepos vidurio.

Pilnoje détyje būna 3–6, dažniausiai 4–5 kiaušinių. Kiaušinių lukšto spalva pilkšvai balsva, gausiai išmarginta didesnėmis ir mažesnėmis rusvomis, pilkai violetinėmis démelėmis ir taškeliais. Jie labai panašūs į dirvinio vieversio kiaušinius. Kiaušinių matmenys (n=12): 22,65 x 17,25 (20,9–23,8 x 16,4–17,9) mm, svoris 3,48 g (Nikiforov ir kt., 1989).

Kiaušinius daugiausia šildo patelė, patinas ją tik pavaduoja. Peri 12–13 parų. Išsiritę pliki jaunikliai apaugę ilgais baltais rusvais pūkeliais. Iš lizdo pakrinka dar nemokėdami skraidi ty – 9–10 d. amžiaus ir slapsitosi žolėse. Jaunikliai rūpinasi abu poros nariai.

Mityba

Minta daugiausia augalinės kilmės maistu – įvairiai grūdais (avižomis, kviečiais, miežiais) ir sėklomis. Taip pat lesa ir gyvūninės kilmės lesalą – įvairius vabalus, žiogus, kitus vabzdžius. Jauniklius maitina vabzdžiai. Maistą dažniausiai renka nuo žemės. Žiemą kapstosi arklių mėšle, lankosi prie fermų, sąvartynuose.

Lietuvoje 1929–2023 m. penkerių metų laikotarpiais sužieduotų kuoduotųjų vieversių (atskirai dar neskraudančių jauniklių ir jau suaugusiu, gebančiu laisvai skristi) skaičius.

Literatūra

Bairlein, F., Dierschke, J., Dierschke, V., Salewski, V., Geiter, O., Hüppop, K., Köppen, U., Fiedler, W. 2014. *Atlas des Vogelzugs*. AULA-Verlag Wiebelsheim.

Csörgő, T., Karcza, Z., Halmos, G., Magyar, G., Gyuricza, J., Szép, T., Bankovics, A., Schmidt, A., Schmidt, E. 2009. *Magyar madárvonulási atlasz*. Kosuth Kiadó. Budapest.

Demongin, L., 2016. *Identification Guide to Birds in the Hand*.

Kurlavičius, P. 1975. Šiltos žiemos ir paukščiai. *Mūsų gamta*, 12, p. 13.

Ivanauskas, T. 1964. *Lietuvos paukščiai*. III knyga.

Lietuvos ornitofaunistinės komisijos informacija. 1995. *Ciconia*, 3:1, p. 78–85.

Lietuvos ornitofaunistinės komisijos 1996 m. patvirtinti pranešimai. 1997. *Ciconia*, 5, p. 72–86.

Lietuvos ornitofaunistinės komisijos 1997 m. patvirtinti pranešimai. 1998. *Ciconia*, 6, p. 64–78.

Nikiforov, M. E., Jaminskij, B. V., Škliarov, L. P. 1989. *Pticy Belorussii. Spravočnik opredelitel gnozd i jajic*.

Pareigis, V. 1989. Chochlatyje žavoranki v g. Klaipeida. *Acta orithologica Lituanica*, Vol. 1, p. 134.

Spina, F., Volponi, S., 2008. *Atlante della Migrazione degli Uccelli in Italia*. 2. Passeriformi. Ministero dell'Ambiente e della Tutela del Territorio e del Mare, Istituto Superiore per la Protezione e la Ricerca Ambientale (ISPRA). Tipografia SCR-Roma.

Prieiga internete: https://euring.org/files/documents/EURING_longevity_list_20230901.pdf

Prieiga internete: <https://migrationatlas.org>

© Vygantas Karanauskas

2024 m. paukščių palydų rezultatai

Gediminas PETKUS

Spalio pirmajį savaitgalį daugelyje Europos ir Azijos šalių vyko vienas didžiausių ir masiškiausių paukščių apsaugai ir populiarinimui skirtų renginių – paukščių palydos (*EuroBirdwatch 2024*). Jų metu organizatoriai siekia didinti visuomenės susidomėjimą paukščiais ir jų apsauga, nes efektyvios gali būti tik bendros žmonijos pastangos, suteikiant viltį nykstančioms sparnuočių rūšims ir saugant jų svarbias buveines visame jų migracijos kelyje. Europoje paukščiai skaičiuojami jau 32 metus, o Lietuvoje – 22. Šiais metais buvo suorganizuota beveik 1000 renginių (984), kurių metu suskaičiuota daugiau nei 3,5 mln. paukščių!

Lietuvoje suorganizuota 14 renginių, taip pat pa-lydose registravosi 11 pavienių stebėtojų, kurie kartu su kolegomis, draugais ar šeimos nariais keliavo išlydėti paukščių.

Šiais metais migracija pajūryje nebuvo tokia išpūdinga ir intensyvi kaip prieš dvejus metus dėl oro sąlygų, vėjo krypties, bet nemažai vandens paukščių suskaičiuota kontinentinėje Lietuvos dalyje – ežeruose, upėse, žuvininkystės tvenkiniuose.

Lietuvos ornitologai, paukščių stebėtojai savaitgalį gausiausiai stebėjo paprastąias pempes – 42 910, keršulius – 28 952, paprastuosius varnėnus – 17 758. Šie paukščiai iš šiaurinių kraštų šiomis dienomis aktyviai traukia į pietvakarius. Palydų metų Lietuvoje užfiksuota 118 paukščių rūšių. Iš viso suskaičiuotas 171 531 paukštis – toks skaičius pateiktas Slovakijos

paukščių apsaugos draugijai. Keletas rezultatų anketų atėjo pavėluotai, po rezultatų pateikimo. Pavėluoti rezultatai įtraukti į bendrą rūšių lentelę.

Dékojame visiems paukščių palydų organizatoriams ir dalyviams. Ypač dékojame saugomų teritorijų direkcijoms už aktyvumą organizuojant renginius.

Ačiū Dzūkijos ir Suvalkijos saugomų teritorijų direkcijos Aukštadvario regioninio parko grupei, Metelių regioninio parko grupei, Vištyčio regioninio parko grupei, Žuvinto biosferos rezervato grupei, Aukštaitijos saugomų teritorijų direkcijos Asvejos regioninio parko grupei, Kauno marių regioninio parko grupei, Žemaitijos saugomų teritorijos direkcijos Dubysos regioninio parko grupei, Kurtuvėnų regioninio parko grupei, Kamanių valstybinio gamtinio rezervato grupei, Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcijai, Mažosios Lietuvos sau-

TOP 10

1. Paprastojo pempė (Vanellus vanellus)	42910
2. Keršulis (Columba palumbus)	28952
3. Paprastasis varnėnas (Sturnus vulgaris)	17758
4. Pilkoji gervė (Grus grus)	10011
5. Paprastasis kikilis (Fringilla coelebs)	8230
6. Baltakaktė žasis (Anser albifrons)	7387
7. Šelmeninė kregždė (Hirundo rustica)	5313
8. Pilkoji žasis (Anser anser)	5175
9. Tundrinė žasis (Anser serrirostris)	4906
10. Laukys (Fulica atra)	4777

gomų teritorijų direkcijos Viešvilės valstybinio gamtinio rezervato grupei, Klaipėdos universitetui, Kretingos muziejui, VšĮ „Paslaugos gamta“ ir Vytauto Didžiojo pagrindinės mokyklos Viešvilės skyriaus jaunųjų miško bičiulių būreliai „Atžalynas“.

Ačiū Eglei Sukackienei, Arūnui Pranaičiui, Algimantui Petraičiui, Adomui Aleksand Vikai, Irinai Baltrūnienei, Sauliui Medžioniui, Eglei Pakštytei, Deivui Dementavičiui, Šarūnei Noreikaitei, Vidmantui Lopetai, Svajūnui Gaiveniui, Astai ir Kęstučiui Jarimalavičiams, Vytautui Jusui, Robertui Akstinui, Joanai Adomaitytei, Modestui Bružui, Rasai Morkūnei ir Ingridai Lagūnavičienei.

Dėkojame visiems paukščių palydų renginių organizatoriams ir dalyviams!

Viso suskaičiuota: 171 531!

Suorganizuota renginių išvykų - 23

Dalyvių skaičius - 422

Gausiausiai skrido:

Pempės - 42 910

Keršuliai - 28 952

Varnėnai - 17 758

Klaipėdos universitetas

2024 • 4 Paukščiai

9

Gediminas PETKUS, Justina KULIEŠĖ

2024 m. spalio 18–19 d. įvyko jau 25-asis paukščių stebėtojų ralis. Dar 2000 m. pirmą kartą suorganizuotas renginys kiekvienais metais sutraukia vis gausesnes paukščių stebėtojų komandas. Būtent šiais metais jubiliejinis renginys nustebino dalyvaujančių komandų gausa – dalyvavo net 30 komandų.

Paukščių stebėtojų ralis – tai ilgametis, tradicinis Lietuvos ornitologų draugijos (LOD) organizuojamas paukščių stebėtojų ir ornitologų laukiamiausias metų renginys. Šis ralis sukviečia ne tik Lietuvos, bet ir užsienio šalių ornitologus iš Suomijos, Didžiosios Brita-

nijos, Belgijos, Olandijos, Lenkijos, Latvijos ir kitų Europos šalių.

Dalyviai dalyvauja ralyje ne tik dėl pergalės, siekdamai per ribotą laiką pastebėti ir atpažinti kuo daugiau paukščių rūsių, bet ir dėl bendrystės, kai vėl gal-

Ralio akimirka
© Gediminas Petkus

Gaidukas (*Calidris pugnax*).
Ventės ragas, 2024-10-20 © Rokas Mizeikis

Pietinis purpylelis (*Leiothrix lutea*). Ventės ragas,
2024-10-19 © Žydrūnas Daunoravičius

© Rimantas Nalivaika

© Vytautas Jusys

Europinė juodagalvė kiauliukė (*Saxicola rubicola*).
Kiošiai, Šilutės r., 2024-10-19 © Ignas Šeškus

Tundrinės (*Anser serrirostris*) ir baltakaktės žąsys (*Anser albifrons*). Laukai ties Dreverna, Klaipėdos r., 2024-10-19
© Vytautas Jusys

ma susiūkti su bendraminčiais, kolegomis, draugais ir leistis į paukščių paieškas. Ralio maršrutas driekiasi Nemuno žemupiui, Kuršių marių ir Baltijos jūros pakrantėmis – vietovėmis, kuriose tuo metu susiburia didžiausiai migruojančių paukščių būriai.

Dažnai dalyvių rezultatus lemia oro sąlygos, išankstinius pasiruošimas, strateginis planavimas ir net vietovės išmanymas. Daugelis ralio dalyvių pradeda ruoštis dar prieš varžybas – važinėja po ralio teritoriją, stebi, kur laikosi įvairūs paukščiai. Jie apžiūri laukus, kur maitinasi įvairių rūšių žąsys ar gulgės, ieško šlapynių, kur galėtų slėptis reti tilvikai, ir stebi gyvenviečių stogus, elektros linijas tikėdamies aptikti dūmines raudonuodeges, pietinius purplelius ir kitus paukščius.

Šiais metais paukščių stebėtojai užfiksavo 153 paukščių rūšis. Tik prasidėjus ralui, 7 val. ryte, dauguma dalyvių jau buvo miškuose klausytis pelečų (naminių, žvirblinių), melioracijos kanaluose ieškoti slankukų. Užregistrauę šias rūšis skubėjo į Ventės ragą, kur džiaugėsi geresniu oru nei pernai (pernai buvo rūkas, stiprus vėjas ir lietus). Venteje džiugino migruojantys strazdai, keršuliai, zylės ir kiti sparnuočiai, tad jau ryte savo sąrašus stebėtojai papildė 35–50 paukščių rūšis. Po stebėjimų Venteje daugelis keliavo link pajūrio aplankydami Kintų nendrynas, Sakučių, Venckų lau-

kus, Dumpių sauvartyną ir kitas paukščių vietas. Šiose vietose daugelis stebėjo žąsų, gulbių būrelius ar plėšriūsius paukščius – salkalą keleivį, rudąjį peslį, pelėsakalį, paprastąjį suopį, tūbuotąjį suopį, nendrinę ir javinę linges. Pajūryje paukščių stebėtojai stebėjo narus, ledines ir juodąsius antis, nuodėgules, alkas. Melnragėje ant molo – ypač retus svečius – jūrinius bégikus (šiai metais laikėsi Smiltynės puseje). Paukščių buvo ieškoma visur: gyvenvietėse, miškuose, parkuose, pievose, karjeruose, vandens telkiniuose. Ralio metu pamatytos rečiau šiuo laikotarpiu aptinkamos rūšys: upinė žuvėdra, raguotasis kragas, jūršarkė, europinė juodagalvė kiauliukė, jūrinis bégikas, kanadinė berniklė, krantinis tilvikas, baltasis gandras, raguotasis vieversys, baltabruvis nykštukas, erelis žuvininkas.

Po tikrai įtemptos paukščių stebėjimo dienos, lygiai 19 val., nevėluojančios komandos pateikė savo stebėtų paukščių sąrašus, o varžybų organizatoriai sukurbo juos suvesti į sistemą.

Kol rezultatai buvo analizuojami, dalyviai džiaugėsi skania žuviene, klausėsi istorinio pranešimo „Paukščių stebėtojų ralis Kuršių mariose“ ir žiūrėjo istorinius vaizdo reportažus iš pačių pirmųjų varžybų.

Lietuvos ornitologų draugija dėkoja varžybų rėmėjams ir dalyviams!

Paukščių būriai Kintų žuvininkystės tvenkiniai, 2024-10-19 © Darius Mizeikis

Sakalas keleivis (*Falco peregrinus*). Kintų žuvininkystės tvenkiniai, 2024-10-20 © Rokas Mizeikis

Raguotasis kragas (*Podiceps auritus*). Ventės ragas, 2024-10-20 © Rokas Mizeikis

I jubiliejinį paukščių stebėtojų ralį susirinko gausus paukščių stebėtojų būrys © Rimantas Nalivaika

1 vietos prizininkai, komanda NSO – Augustas Šimkus, Augustas Raudonius, Gediminas Petkus, Povilas Ignatavičius ir Marius Karlonas © Rimantas Nalivaika

2 vietos prizininkai, komanda VEGAS – Agnė Riaubaitė-Eigirdienė, Gediminas Eigirdas, Sigita Eigirdienė ir Vytautas Eigirdas © Rimantas Nalivaika

3 vietos prizininkai, komanda SALDUS IZLASE – Valti Jaunzemis, Māris Jaunzemis, Jānis Jansons, Ainārs Mankus © Rimantas Nalivaika

3 vietas prizininkai, komanda ŠARKIAI – Modestas Bružas, Povilas Bagdonas, Julius Morkūnas ir Paolo Salvador. Nuotraukoje – tik du pirmieji © Rimantas Nalivaika

Komandos, užėmusios prizines vietas:

1 vietą užėmė NSO komanda, užfiksavusi 112 paukščių rūšis. NSO komandą sudarė: Augustas Šimkus, Augustas Raudonius, Gediminas Petkus, Marius Karlonas, Povilas Ignatavičius.

Paukščių stebėtojų ralio 2024 m. rezultatai. Užimta vieta, komandos pavadinimas, užfiksotų paukščių rūšių skaičius

1	NSO	112	12	VARGŠAS OŽELIS	82
2	VEGAS	110	13	ORNI ŠEIMA	80
3	ŠARKIAI	105	13	KYLANTYS KUKUČIAI	80
3	SALDUS IZLASE	105	14	ŽALIUOKAI	79
4	BIRDPIX+	103	15	PATIES RASTA	78
5	KETURI VAROMI	100	15	NEŽUDYK STRAZDO GIESMININKO	78
6	TEAM MAZURY	99	16	26	75
6	TEAM WARMIA	99	17	PO SPARNAIS	74
7	BIRD FINDERS	95	18	DAGILIAI	73
8	NARŪNĖLIAI	91	19	SULINKIAI	71
8	DUBYSA	91	20	TULŽIS	70
9	NEMUNO PAUKŠČIAI	90	21	HONK	60
10	PRI.VIL.KAU	84	22	ŽYDELIS ŽYDELYTĖ	59
11	VIS DAR PRADŽIA	83	23	INTERNATIONAL WATERS	50
11	ŠIAURINIS PADŪKĖLIS	83	24	DANGAUS DETEKTYVAI	38
Iš viso stebėta *		153	* rūšių - 5 grupės gentys		
Total observed *		rūšys	* species - 5 group genuses		

Ralio rėmėjai:

Paukščių stebėtojų ralio jubiliejaus tortas

2 vietą užėmė VEGAS komanda, užfiksavusi 110 paukščių rūsių. VEGAS komandą sudarė: Gediminas Eigirdas, Agnė Riaubaitė-Eigirdienė, Vytautas Eigirdas, Sigita Eigirdienė.

3 vietą pasidalijo dvi komandos: ŠARKIAI ir SALDUS IZLASE komandos, užfiksavusios po 105 paukščių rūsių. Komandą ŠARKIAI sudarė: Povilas Bagdonas, Modestas Bružas, Julius Morkūnas, Paolo Salvador. SALDUS IZLASE komandą sudarė: Ainars Mankus, Jānis Jansons, Māris Jaunzemis, Valts Jaunzemis.

Komandos, užėmusios prizines vietas:

1 vietą užėmė NSO komanda, užfiksavusi 112 paukščių rūšis. NSO komandą sudarė: Augustas Šimkus, Augustas Raudonius, Gediminas Petkus, Marius Karlonas, Povilas Ignatavičius.

Paukščių stebėtojų ralio 2024 m. rezultatai. Užimta vieta, komandos pavadinimas, užfiksotų paukščių rūšių skaičius

1	NSO	112	12	VARGŠAS OŽELIS	82
2	VEGAS	110	13	ORNI ŠEIMA	80
3	ŠARKIAI	105	13	KYLANTYS KUKUČIAI	80
3	SALDUS IZLASE	105	14	ŽALIUOKAI	79
4	BIRDPIX+	103	15	PATIES RASTA	78
5	KETURI VAROMI	100	15	NEŽUDYK STRAZDO GIESMININKO	78
6	TEAM MAZURY	99	16	26	75
6	TEAM WARMIA	99	17	PO SPARNAIS	74
7	BIRD FINDERS	95	18	DAGILIAI	73
8	NARŪNĖLIAI	91	19	SULINKIAI	71
8	DUBYSA	91	20	TULŽIS	70
9	NEMUNO PAUKŠČIAI	90	21	HONK	60
10	PRI.VIL.KAU	84	22	ŽYDELIS ŽYDELYTĖ	59
11	VIS DAR PRADŽIA	83	23	INTERNATIONAL WATERS	50
11	ŠIAURINIS PADŪKĖLIS	83	24	DANGAUS DETEKTYVAI	38
Iš viso stebėta *		153	* rūšių - 5 grupės gentys		
Total observed *		rūšys	* species - 5 group genuses		

Ričardas PATAPAVIČIUS

DIDIEJI KORMORANAI IŠ LIETUVOS NUSKRENDĄ IR Į AFRIKĄ

Lietuvos paukščių žiedavimo centras (PŽC) gavo pranešimą apie 2024 m. sausio 29 d. Afrikoje Viduržemio jūros pakrantėje Tunise ($33^{\circ}41'47''$ š. pl., $10^{\circ}56'07''$ r. ilg.) aptiktą Lietuvoje žieduotą didžių kormoraną (*Phalacrocorax carbo*). Tas paukštis, būdamas dar neskraidantis jauniklis, Ventės rago ornitologinės stoties darbuotojo Vytauto Eigirdo buvo sužieduotas 2023 m. gegužės 26 d. Nemuno deltoje (Šilutės r.). Atstumas tarp žiedavimo ir aptikimo vietų 2530 km, kryptis nuo žiedavimo vietas į aptikimo vietą (azimutas) 199° , laiko tarpas tarp žiedavimo ir aptikimo 248 d. (8 mėn. ir 3 d.). Iš visų Lietuvoje žieduotų didžiųjų kormoranų, apie kurių aptikimus yra žinoma, šis paukštis yra pirmas, aptiktas Afrikoje ir aptiktas toliausiai nuo žiedavimo vietas.

Apie vieno šios rūšies paukščio iš Lietuvos aptikimą Afrikoje buvo žinoma ir anksčiau, bet apie jį sužinota ne pagal jo žiedą, o pagal jam pritvirtintu telemetrinio prietaiso siunčiamus duomenis. Klaipėdos universiteto ir Ventės rago ornitologinės stoties ornitologai Julius Morkūnas ir Vytautas Eigirdas 2020 m. birželio 11 d. prie Plazės (Plocio) ež. Klaipėdos r. sugautą visiškai suaugusį (vyresnį nei antrą kalendorinių metų, išperėtą prieš 2018 m.) didžių kormoraną paženklino ne tik standartiniu metaliniu žedu bei spalviniu (plastiko) žedu, bet jam uždėjo ir GPS/GSM siustuvą. Visą vasarą tas paukštis maitintis skrisdavo į jūrą, bet reguliariai grįždavo į esančią prie ežero didžiųjų kormoranų koloniją, kurioje tikriausiai turė-

jo lizdą. Paukščiams, kuriems pritvirtinami siustuvai, kad būtų paprasčiau juos atskirti, tyrėjai dažniausiai duoda vardus. Šis buvo pavadinamas Indėnu.

Liepos 21 d. Indėnas paliko koloniją ir nuskrido iki Liepojos Latvijoje, kur prabuvo iki rugpjūčio 18 d. Visą tą laiką maitintis skrisdavo į jūrą, o nakvodos ant pakrantės molų. Rugpjūčio 19 d. jis išskrido link Lenkijos, o toliau per Europą, kai kuriose vietose apsistodamas ilgesniams laikui, skrido iki Viduržemio jūros, kurią perskrido 2021 m. sausio 11 d. ir atsidūrė Šiaurės Afrikoje, Alžyre. Ten prabuvo iki balandžio 8 d. ir kai pakilo skrydžiui per Viduržemio jūrą, o toliau šiaurės rytų kryptimi per visą Europą, kol gegužės 5 d. sugrįžo prie Plazės ež. Čia jis ilgiau neužsibuvo – jau kitą dieną nuskri-

do prie Liepojos Latvijoje, kur prabuvo iki rugpjūčio 31 d., ir pradėjo migruoti link žiemavietės. Ir vėl skrydis per visą Europą iki Alžyro, kurį pasiekė 2022 m. sausio 13 d. Afrikoje prabuvo iki kovo 28 d., tada pasileido skristi atgal. Balandžio 11 d. pasiekė Plazės ež., bet, kaip ir prieš metus, jau kitą dieną nuskrido į Latviją prie Liepojos. Ten jis tikrai prabuvo iki lapkričio 27 d. Tą dieną, tikriausiai dėl siųstovo gedimo, ryšis su juo nuteko visam laikui. Tokia šio paukščio „pasiskraidymų“ per Europą iki Afrikos ir atgal istorija per du metinius ciklus. Toliausiai į pietus Alžyre Indėnas buvo nuskridęs 2022 m. vasario 19 d. Tos vietas geografinės koordinates $33^{\circ}41'47''$ š. pl., $10^{\circ}56'07''$ r. ilg., atstumas nuo žiedavimo vietas 2484 km, kryptis nuo žiedavimo vietas (azimutas) 211° . Šio paukščio kelionių duomenimis pasidalijo ir migracijos maršrutų žemėlapį pateikė dr. J. Morkūnas ir V. Eigirdas – dékojame jiems.

Žiemą Lietuvoje prie neužšalancių vandens telkių, dažniausiai Kuršių mariose ir Baltijos jūros priekranteje lieka žiemoti tik labai nedaug didžiųjų kormoranų. Absoliuti jų dauguma iš Lietuvos pasklinda beveik po visą Europą, kur ir žiemoja. 2024 m. balandžio 1 d. Lietuvos PŽC duomenų bazėje (DB) buvo duomenų apie 107 Lietuvoje žieduotų didžiųjų kormoranų aptikimus už Lietuvos ribų. Jie, nors nevienodai gausiai, buvo aptikti 21 Europos ir vienoje Afrikos valstybėje – Tunise. Visi šie paukščiai aptikti ir identifikuoti pagal jų žiedus. Todėl į Alžyrą nuskridęs Indėnas (užfiksuota pagal jo siųstovo signalą) į anksčiau paminiėtą aptikimų skaičių nepatenka, bet aptikimo toje Afrikos valstybėje faktas, žinoma, pateko į DB.

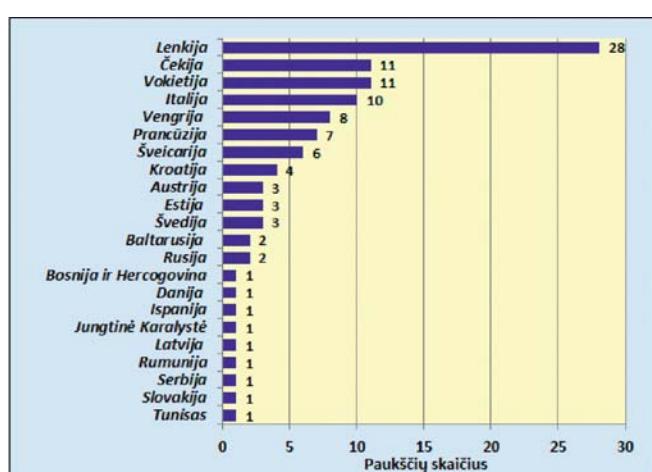
GREAT CORMORANTS ALSO FLY FROM LITHUANIA TO AFRICA

Ričardas PATAPAVIČIUS

Summary. The paper provides information and a map on a single bird's migration to Africa and back over two seasons based on tracking data by a telemetry device. The database of the Lithuanian Bird Ringing Centre contains data on the recoveries or sightings of 107 Great Cormorants ringed in Lithuania in 21 European and one African country. These data are in the table.

Lietuvoje žieduoto ir Tunise aptikto didžiojo kormorano žiedavimo bei aptikimo vietas (atitinkamai, raudona ir žalia žymės sujungtos linija) ir kito, paženklinto GPS-GSM siųstuvu, paukščio migracijos maršrutai: geltona – į Afriką 2020 m. rudenį, žalia – iš Afrikos 2021 m. pavasarį, raudona – į Afriką 2021 m. rudenį, ruda – iš Afrikos 2022 m. pavasarį

Lietuvoje žieduotų, bet kitose šalyse aptiktų didžiųjų kormoranų skaičius pagal valstybes, kuriose jie buvo aptikti (iš viso žinomas 107 paukščių aptikimas ne Lietuvoje)

Stebėtas perintis žieduotas mažasis erelis rėksnys

Deivis DEMENTAVIČIUS, Saulius RUMBUTIS

Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus ornitologai kartu su kolegomis iš Gamtos tyrimų centro, Ventės rago ornitologinės stoties ir „Padékime ereliam“ jau du dešimtmečius vykdo mažųjų erelių rėksnių ir erelių rėksnių (mažųjų ir didžiųjų) tarprūšinių hibridų (apie tai plačiau žurnalo 42 (2019/2) numeryje) tyrimus Nemuno deltoje. Kasmetinio monitoringo darbų metu vykdoma šių paukščių lizdaviečių patikra, naujų paieška, įvertinamas šių paukščių perejimo sėkmingumas, kylančios grėsmės, jaunikliai išmatuojami, sužeduojami, kai kuriems paukščiams uždedami siuštuvali, įvertinama jų būklė, surenkti įvairūs lizdaviečių parametrai, naujų lizdų informacija suvedama į Saugomų rūsių informacinę sistemą. Suaugę paukščiai apžiūrimi pasitelkus optiką, fotografuojami, dalis lizdų stebima vaizdo kameromis. Vienas iš tikslų – išsiaiškinti, ar paukščiai nėra žieduoti!

2013-07-25 viename iš Nemuno deltos miškų buvo žieduoti du mažųjų erelių rėksnių jaunikliai. Vienas jų, pažymetas žaliu žiedu MZ, 2024 m. aptiktas perintis už 15 km © Saulius Rumbutis

2024-07-26 šis MZ žiedu žieduotas paukštis, jau suaugusi patelė, užfiksuota lizde besirūpinanti savo jaunikliu
© Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus

Daugumai plėšriųjų paukščių būdinga filopatrija – grįžimas veistis netoli gimtujų vietų. Tą galima išsiaiškinti paukščius sekant siuštuvalis, taip pat juos žiedojant. Paukščių žiedavimas, ypač spalvotais žiedais, yra efektyvus ir pigiausias būdas norint nustatyti paukščių amžių, migracijos kelius, žiemojimo vietas, paukščių lytinės brandos amžių, perejimo teritorijų pasirinkimą, jauniklių dispersiją, populiacijų struktūrą, paukščių mirties priežastis, elgseną ir kt. Nuo 2007 m. Lietuvoje ereliai rėksnai žieduojami plastikiniais žiedais, o tai palengvina šių paukščių identifikavimą gamtoje. Mūsų šalyje šie ereliai ženklinami žaliais plastiko žiedais su baltos spalvos įrašu. Tokie žiedai iš toli gerai pastebimi, todėl su optika ar nufotografavus paukštį galima tiksliai perskaityti žiede esantį įrašą.

Šiais metais Nemuno deltoje prie vieno iš lizdų pritvirtinta kamera padėjo atskleisti mažojo erelio rėksnio kilmės vietą. Peržiūrėjus nufilmuotą medžiagą paaiškėjo, kad lizde augančiu jaunikliu kartu su patinu

besirūpinanti patelė yra su žiedais, o spalvoto žiedo įrašas (raidės MZ) gerai matėsi. Šis paukštis dar 2013 m. kaip neskraidantis jauniklis lizde buvo žieduotas vos už 15 km. Taigi, šis vienuolikos metų erelis iškūrė visai netoli savo gimtosios lizdavietės. Beje, paukštis deltoje gamtos fotografą buvo užfiksotas dar 2022 m., kai jau galėjo perėti. Idomu dar ir tai, kad žiedavimo metu lizde augo net du šių erelių jaunikliai, o taip pasitaiko itin retai (paprastai išauga vienas jauniklis, nors dažniausiai dedami du kiaušiniai). Jau daugiau kaip dešimt metų vykdant erelių rėksnių tyrimus įvairoje šalies vietose neaptinkama lizduose užaugusių dviejų jauniklių.

Dékojame visiems žiedojantiems, taip pat žiedų įrašus nuskaitantiems žmonėms! Ir kartu norime priminti, kad apie visus stebėtus ar rastus žieduotus paukščius reikėtų informuoti Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejuje iškūrusių Lietuvos paukščių žiedavimo centrą (likcentras@gmail.com).

KAIP KORMORANAI PADEDA TIRTI BALTIJOS JŪRĄ IR KURŠIŲ MARIAS

Paolo SALVADOR, dr. Rasa MORKŪNĖ, Vytautas EIGIRDAS,
dr. Loreta KELPŠAITĖ-RIMKIENĖ, dr. Julius MORKŪNAS

Jau nieko nestebina šiuolaikinės ornitologijoje taikomos technologijos, kai ant paukščių pritvirtintus GPS/GSM siuštuvus renkama informacija apie paukščių judėjimą ir migraciją. Šiuo metu paukščiams pritvirtinti siuštuvai jau gali rinkti informaciją ir po vandeniu. Taip nardančių jūrų paukščių telemetrija leidžia registruoti paukščių nardymo parametrus, o papildomi siuštuvų jutikliai gali susteikti detalius informacijos apie vandenų aplinką.

Mokslininkai ištobulino paukščiams tvirtinamus siuštuvus tiek, kad prie nardančių paukščių pritvirtinti siuštuvai fiksuoja ne tik pačių judėjimą ir nardymą, bet ir fizikinius jūros ar vandenyno (okeanografinius) duomenis. Vandens temperatūros ir druskingumo duomenų rinkimas su nardančių paukščių siuštuvuose integruotais jutikliais jau buvo pritaikytas kai kuriems vandens paukščiams, pavyzdžiu, pingvinams (Peltier et al., 2012, Ven Eeden et al., 2016). Klaipėdos universiteto mokslininkai ir Ventės rago ornitologinės

stoties žieduotojai prieš keletą metų pradėjo šį metodą taikyti ir Baltijos jūroje nardantiems paukščiams.

Jūros paukščiams ant plunksnų klijuojami ar pet-nesomis ant nugaros pritvirtinti išoriniai siuštuvai veikia su Saulės baterijomis, todėl norint surinkti detalų duomenų būtina pakankama Saulės šviesa. Taigi norint rinkti duomenis apie Baltijos jūrą reikėtų pasirinkti tokias paukščių rūsių, kurios čia būna šiltuoju metų laiku. Vasarą Lietuvos priekranteje ir Kuršių mariose gausūs didieji kormoranai (*Phalacrocorax carbo*)

Kormoranų žymėjimas GPS/GSM siųstuvu Plazės kolonijoje © Julius Morkūnas

Spalvotas plastikinis ir metalinis žiedai, naudojami kormoranams © Paolo Salvador

Lietuvoje pagamintas kormoranams naudojamas GPS/GSM siųstuvuvas © Paolo Salvador

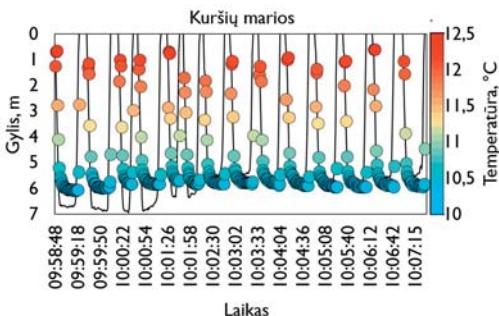
gali sėkmingai rinkti įvairius duomenis. Siųstuvais pažymėti žiemojantys jūros paukščiai dėl trumpos žiemos dienos ir intensyvaus nardymo (po vandeniu saulės baterijos nesikrauna) gali nebūti tokie efektyvūs duomenų rinkėjai kaip kormoranai.

Kormoranams naudojami kuprinės tipo siųstuvai su įvairiais jutikliais sveria ne daugiau kaip 25 g, arba 1,5 proc., kormoranų svorio – taip, kaip rekomenduojama pagal geriausią paukščių žymėjimo praktiką (iki 3 proc. svorio). Jau keletą metų žymėdami kormoranus Karklėje, Juodkrantėje ir Rusnėje ne tik spalvotais ir metaliniais žiedais, bet ir GPS/GSM siųstuvais su papildomais jutikliais, turime surinkę nemažai įvairių duomenų apie jų elgseną. Žinome apie kormoranų mitybiinius perskridimus, pasiskirstymą mūsų priekrantėje, mariose ir Europoje, paros ir metų eigoje. Be to, paukščiams panėrus siųstuvai kas sekundę fiksuoja jų nardymo gylį ir vandens temperatūrą viso nėrimo metu.

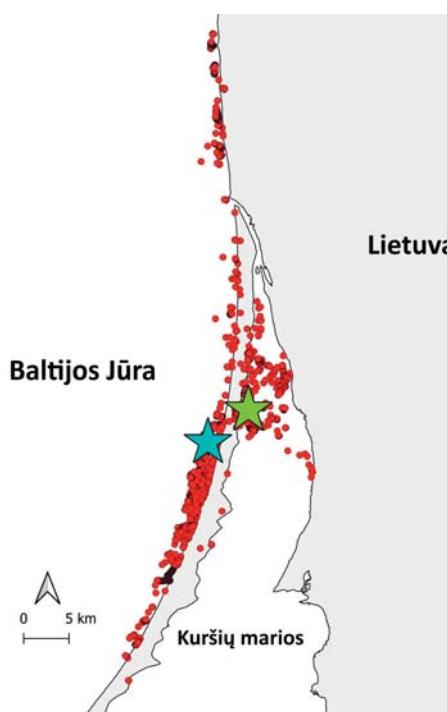
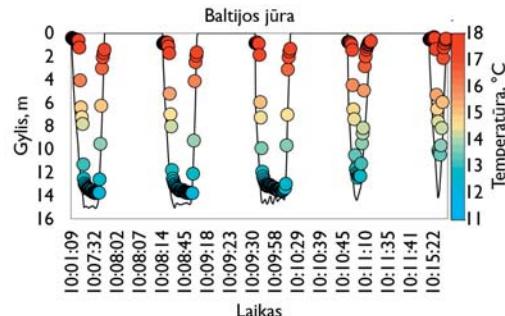
Net be surinktų duomenų detalių analizės pastebėta, kad liepos mėnesį Plazės ežero kolonijoje perinčių kormoranų siųstuvai užfiksavo staiga atšalusį vandenį Baltijos jūroje (nuo 19 °C iki 10 °C per kelias valandas). Jie užfiksavo atkilo reiškinį (arba apvelingą; angl. *upwelling*), kai šaltas vanduo iš didesnio gylio atnešamas prie kranto. Tai netrukdė kormoranams sėkmingai maitintis, bet poilsiautojai tikrai pajuto staiga atvėsusį jūros vandenį. Toliau analizuojant kormoranų surinktus duomenis galima išsiaiškinti ir daugiau okeanografinių reiškinių, kurie sunkiai fiksuojami kitais metodais, net ir pasitelkiant palydovines nuotraukas.

Vienas pirmųjų inovatyvių siųstuvu pažymėtas suaugės perintis kormoranas, sugautas 2021 m. pavasarį ties Juodkrante, aktyviai maitinosi ir Kuršių mariose, ir Baltijos jūros priekrantėje, kur rinko temperatūros duomenis (2 pav.). Šis paukštis gegužės 31 d. Kuršių mariose per 9 min. panėrė 14 kartų ir kaskart pasiekė 7 m gylį. Jo siųstuvu jutikliai fiksavo, kaip marių vandens temperatūra keitėsi jam būnant po vandeniu – nuo 12,5 °C paviršiuje iki 10 °C prie dugnyje. Tas pats paukštis, birželio 13 d. maitindamas Baltijos jūroje, per 14 min. panėrė 5 kartus į 14 m gylį. Išsiaiškinta, kad jūros vandens temperatūra įvairiuose gyliuose kito labiau nei Kuršių mariose – nuo 18 °C paviršiuje iki 11 °C prie dugnyje. Tokie duomenys suteikia itin vertingos informacijos apie vandens išsilimą, o tai svarbu visai ekosistemai.

GPS/GSM siųstuvų panaudojimas nardančių jūrų paukščių rūšims suteikia galimybę tyrinėti ne tik

Kormorano nėrimų parametrai: laikas, gylis ir fiksuota vandens temperatūra

Pažymėto kormorano maitinimosi vietas (raudoni taškai) ir nardymo vietas aptartos tekste (žvaigždutės)

pačius paukščius, bet ir Baltijos jūros aplinką ties Lietuva ir aplinkinėmis valstybėmis bei visame migracijos kelyje ir žiemavietėse, t. y. ten, kur skrenda paukščiai. Siūstuvais pažymėti Lietuvoje perintys kormorai sėkmingai migruoja į žiemavietes Pietų Europoje ir grįžta atgal, jei nežūva žvejų tinkluose ar žuvininkystės ūkiuose.

Dėl šios naujos technologijos galime fiksuoti vandens parametrus vykdymami šimtus matavimų per dieną. Skirtingai nei duomenų rinkimas iš laivų, kuris yra brangesnis, reikalauja daug daugiau laiko ir žmo-

gaus darbo, be nuolatinį pastangų ir resursų paukščiai gali atlkti jūros vandens matavimus itin tiksliai ir ilgą laiką. Tokia detalio informacija reikalinga tiriant okeanografinius reiškinius, tokius kaip jūros karščio bangos, temperatūros ir druskingumo kaita ir kt.

Literatūra

Pelletier, L., Kato, A., Chiaradia, A., Ropert-Coudert, Y., 2012. Can Thermoclines Be a Cue to Prey Distribution for Marine Top Predators? A Case Study with Little Penguins. *PLoS ONE*, 7: e31768.

Van Eeden, R., Reid, T., Ryan, P., Pichegru, L., 2016. Fine-scale foraging cues for African penguins in a highly variable marine environment. *Marine Ecology Progress Series*, 543: 257–271.

Projektui BirdDive finansavimą skyrė Lietuvos mokslo taryba (LMTLT), sutarties Nr. S-MIP-24-87.

THE USE OF CORMORANTS IN STUDYING THE BALTIC SEA AND CURONIAN LAGOON

Paolo SALVADOR, Dr. Rasa MORKŪNĖ, Vytautas EIGIRDAS, Dr. Loreta KELPŠAITĖ-RIMKIENĖ, Dr. Julius MORKŪNAS

Summary. The deployment of GPS/GSM transmitters with sensors on diving marine bird species has provided an opportunity to survey the coastal environment of the Baltic Sea and Curonian Lagoon. As Great Cormorants perform high-frequency dives on a daily basis during the spring-autumn period, they provide an excellent opportunity for the collection of water temperature data at different depths in the water column.

ŽALVARNIO JAUNIKLIO SU GSM SIŪSTUVU KELIONĖ

Laimonas ŠNIAUKŠTA

Ankstesniame žurnalo „Paukščiai“ numeryje rašėme, kad 2024 m. vienam Lietuvos žalvarnio jaunikliui buvo uždėtas GSM siūstuvas, siekiant stebėti, kiek laiko jauniklis praleidžia šalia lizdavietės ją palikęs, kurias maitinimosi vietas renkasi, kokiu migracijos keliu skrenda į žiemavietes. Galime pasidžiaugti, kad nuo liepos 7 iki rugpjūčio 24 d. surinkome nemažai duomenų, kurių ir pasidalysime šiame straipsnyje.

2024 m. liepos 7 d. Druskininkų apylinkėse perėjusios žalvarnių poros jaunikliui buvo uždėtas GSM siūstuvas, kuris registruoja paukščio buvimo vietą (koordinates) ir keletą kitų parametrų. Informacija perduodama 4G LTE tinklo protokolu ir kaupiama serveryje. Siūstuvas pakankamai mažas ir lengvas (3,3 g), skirtas paukščiams, kurių svoris yra daugiau kaip 100 g.

Žiedavimo metu jauniklis jau buvo didelis, todėl nekantriai laukėme, kada jis paliks inkilą. Tačiau viskas vyko ne taip greitai, kaip mes tikėjomės. Dvi dienas jaunikliui praleidus inkile, trečią dieną pradėjome jaudintis, tačiau judesio davyklio duomenys rodė, kad paukštis dar juda, tad nekantraudami laukėme toliau.

Tik liepos 12 d. ryta (penktą dieną po siūstuvu uždėjimo) žalvarnis paliko inkilą ir apsistoją netoli ese. Dar septynias dienas, iki liepos 20 d., jauniklis nesitraukė toliau kaip per kelią dešimt metrų nuo inkilo. Aštun-

tą dieną žalvarnis paskrido apie 500 m į vakarus, bet kiek pabuvęs atokiau vėl grįžo prie inkilo. Liepos 21 d. jauniklis ryžosi tolesniams skrydžiui ir vakarop (apie 18 val.) atskrido į Raigardo slėnį, kur ir praleido naktį. Kitą dieną vėl grįžo prie inkilo, kur praleido ir visą liepos 23 d. Kitos dienos ryte vėl sugrįžo į Raigardo slėnį, kur ir nakvojo. Liepos 25 d. praleidęs Raigardo slėnyje trumpam dar nuskrido link inkilo, bet vakarop, matyt, rado gerą medžioklęs ir poilsio vietą, kuri nuo inkilo buvo nutolusi apie 1 km. Čia ir apsistoją. Ten praleido ir visą kitą dieną. Liepos 27 d. ryte trumpam grįžo prie inkilo, bet netrukus vėl skrido į Raigardo slėnį, kur praleido naktį. Liepos 28 ir 29 d. praleido Raigardo slėnyje, o 30 d. vakare sugrįžo prie inkilo, kur ir nakvojo. Liepos 31 d. ryte vėl perskrido į Raigardo slėnį, bet ten neužsibuvo, grįžo prie inkilo, tačiau netikėtai vakarop nuskrido į pietus, krito Baltarusijos sieną ir apsistoją netoli Černuški gyvenvietės (apie 4,5 km nuo Lietuvos sienos).

Rugpjūčio 1–9 d. žalvarnis laikėsi Baltarusijoje. Toliau nuo Černuški gyvenvietės nenutolo, tik karatais nuskisdavo 1–2 km į šalį, bet vėl grįždavo į ankstyvesnę vietą. Po aštuonių dienų viešnagės Baltarusijoje ties Lietuvos pasieniu rugpjūčio 9 d. antroje pusėje paukštis sugrįžo į Lietuvą. Vėl apsistoją Raigardo slėnyje, kur praleido naktį ir laikėsi iki kitos dienos vakaro. Rugpjūčio 10 d., apie 21 val., vėl krito Baltarusijos sieną, tačiau ši kartą pasienyje nesustojo ir skrido į Ukrainos – įveikė apie 320 km, paryčiais stabtelėjo ties Suchovolya gyvenviete Rivnės srityje, Ukrainoje.

Rugpjūčio 11 d. paskrido apie 18 km į rytus į Žovkyni gyvenvietės, tarpais sustodamas pailsėti ar pasimaitinti. Vakare vėl skrido pietų kryptimi – įveikė dar 320 km ir pasiekė Moldovos pasienį ties Iraklyjivka gyvenviete Vinycios srityje.

Rugpjūčio 12 d. laikėsi toje pačioje vietoje, paskrido kelis kilometrus į pietus link Moldovos pasienio, o vakare vėl tėsė savo naktinės migracijos kelionę. Ši kartą skrido į pietvakarių, perskrido Moldovą, krito Rumunijos sieną ir ryte, įveikės apie 210 km, apsistoją ties

Žalvarnio jauniklis su GSM siūstuvu

© Laimonas Šniaukšta

Piatra Niamco gyvenvietė. Kitą dieną laikėsi netoli ese skraidydamas ir maitindamas apie 10 km spinduliu, o vakare, apie 22 val., skrido toliau apie 150 km į vakarus ir pasiekė Tirkų Mirešo gyvenvietės apylinkes.

Rugpjūčio 14 d. neskubėdamas skrido vakarų kryptimi link Klužo-Napokos, bet vakare pakeitė kryptį ir netikėtai pasuko į šiaurę, kitos dienos vakare pri-skrido Baja Marė gyvenvietę. Rugpjūčio 16 d. nu-skrido apie 10 km į vakarus ir ten apsistojė. Šioje vietoje žalvarnis praleido net 37 dienas, t. y. nuo rugpjūčio 16 iki rugpjūčio 21 d.

Mūsų žalvarniui pasiekus Baja Marė gyvenvietę bandėme spėti, kur paukštis skris toliau – gal judės į šiaurę ir vėl pasieks Ukrainą, o gal pasuks į vakarus ir pasieks Vengriją, kur šiuo metu stebima gausiausia Europoje žalvarnių populiacija. Gal ten prisijungs prie gentainių ir tik tada skris link Afrikos? Kasdien tikrin-davome siūstuvu duomenis, o po mėnesio net kilo įtarimas, kad gal kas nors blogai veikia.

Tačiau mūsų nuogastavimai nepasivirtino ir rugpjūčio 21 d. vakare, apie 20 val., paukštis pajudėjo į pietus ir per naktį įveikės apie 420 km pasiekė Rumunijos pietus ties Cilieni gyvenvietė. Ten praleido dieną, o rugpjūčio 22 d. vakare nuskrido toliau, krito Bulgarijos sieną, perskrido šalį ir pasiekė Graikiją apsistoję Lesbo saloje (nuskridęs apie 530 km). Dieną praleido saloje, o vakare vėl tėsė kelionę. Iki vidurnakčio nuskridęs daugiau nei 200 km praskrido Samo salą, pasiekė Rodo salą ir apie 4.30 val. išskridęs į atvirus Viduržemio jūros vandenis dingo iš ryšio zonos.

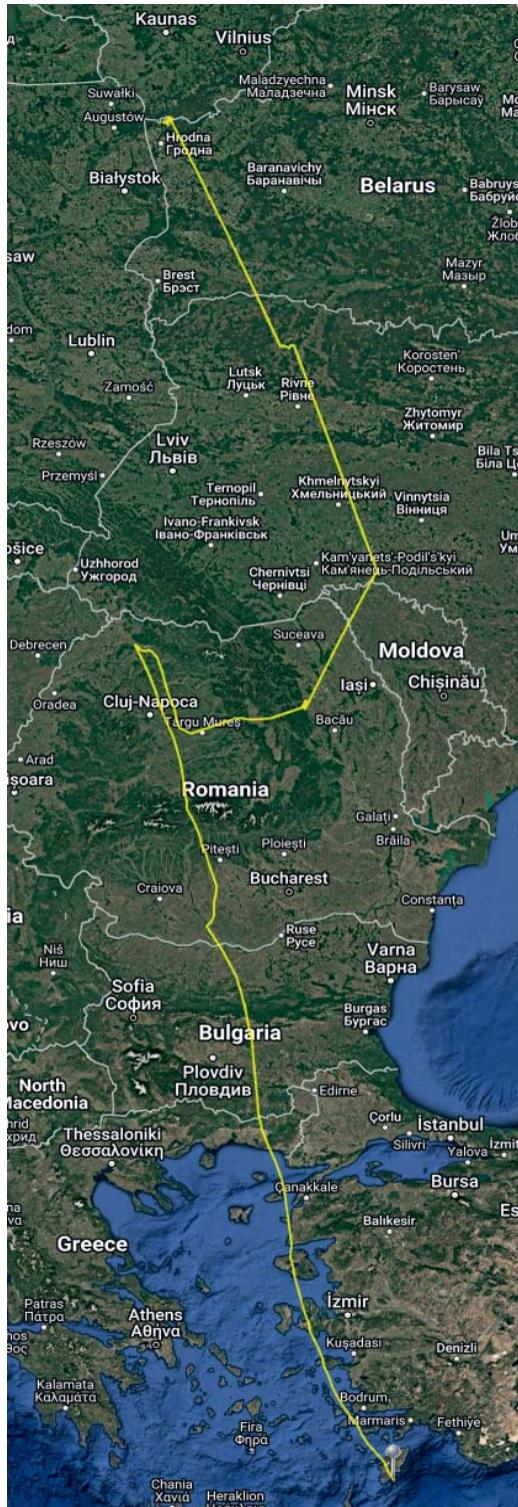
Afrikoje praktiškai niekur nėra 4G LTE tinklo, to-dėl duomenų žemos metu negausime. Tikimės, kad mūsų žalvarniui pavyks sėkmingai peržiemoti ir pavasarį grįžti į Europą. Kai tik siūstuvas užmengs ryšį, turėtume gauti iki to laiko sukauptrus migracijos kelio duomenis.

Lietuvos ornitologų draugija nuo 2024 m. liepos mėn. kartu su Lietuvos zoologijos sodu ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Projektų valdymo agentūra įgyvendina žalvarnių apsaugai skirtą projektą „Europinio žalvarnio (*Coracias garrulus*) būklės gerinimas Lietuvoje“, kurio metu, siekiant surinkti kuo daugiau duomenų apie žalvarnių migraciją, GSM siūstuvais planuoja ženklinti mažiausiai 11 jauniklių. Surinkta informacija pasidalysime ir su žurnalo „Paukščiai“ skaitytojais.

Finansuoja
Europos Sajunga

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Žalvarnio jauniklio su GSM siūstuvu kelionės maršrutas iš Lietuvos link žiemavietės

KUR ŽIEMOJA SIŪSTUVAIS PAŽENKLINTI ERELIAI ŽUVININKAI

Dr. Gintarė GRAŠYTĖ

Ereliai žuvininkai – plačiai pasaulyje paplitusi plėšrių paukščių rūšis, aptinkama visuose žemyne, išskyrus Antarktidą. Tačiau „plačiai paplitusi“ tikrai nelygu „dažna“, ypač kalbant apie Lietuvą, kur šios rūšies populiacija siekia tik 40–50 porų ir daugiausia jų susitelkė rytinėje šalies dalyje.

Šiemet galima minėti simbolinį tyrimų dešimtmetį, kai duomenys apie erelijų žuvininkų migraciją mūsų šalyje pradėti rinkti ir moderniu – ženklinant GPS siūstuvais – metodu. Tiesa, pirmasis 2015 m. Utenos r. paženklintas žuvininko jauklis toliau Europos nenukrido, žuvo pirmosios kelionės metu Slovakijoje. Pastaraisiais metais ženklinant siūstuvais suaugusius perinčius erelius žuvininkus gauti duomenys leidžia kiek detaliau pažvelgti į šiuos paukščių migracijos elgseną, jų žiemojimo vietas. Toliau aptariami 6 individų (3 patinų ir 3 patelių), pa-

ženklintų GPS siūstuvais 2022–2024 m. Molėtų, Kaišiadorių, Širvintų, Zarasų rajonuose, duomenys.

Rudeninės migracijos laikas. Pasak literatūros, ereliams žuvininkams būdinga, kad veisimosi vietas poros nariai palieka skirtingu laiku, paprastai patelės apie mėnesiu anksčiau nei patinai. Lietuvoje surinkti duomenys parodė, kad migracijos pradžia ženkliai skiriasi ne tik tarp lyčių. Trijų ženklintų erelijų žuvininkų patelių išskridimo laikas labai skyrėsi – nuo liepos pabaigos (anksčiausiai liepos 25 d.) iki rugsėjo pradžios (vėliausiai rugsejo 8 d.). Panašu, kad

skirtingi išskridimo laikai būdingi skirtingiemis individams, nes tie patys individai skirtingais metais išskrisdavo panašiu laiku, pvz., patelė iš Molėtų r. trejus metus Lietuvą palikdavo 5 dienų laikotarpiu (rugpjūčio 3–8 d.), patelė iš Širvintų r. trejus metus Lietuvą palikdavo 8 dienų laikotarpiu (liepos 25 d. – rugpjūčio 2 d.). Tiesa, pavyko nustatyti ir įdomių elgsenos ypatybių: viena patelė lizdavietę palikdavo ir išskrisdavo net už Lietuvos ribų, bet vėliau dar sugrįždavo prie lizdo. Todėl migracijos pradžios ir išskridimo data laikyta data, kai veisimosi teri-

Patinas iš Molėtų r., skirtingai nuo kitų ženklintų erelijų žuvininkų, žiemoja rytinėje Afrikos dalyje, Ugandoje, Viktorijos ežero saloje © Rimgaudas Treinys

Patelė iš Molėtų r. jau trečiąkart po ženklinimo žiemoja Ganoje © Rimgaudas Treinys

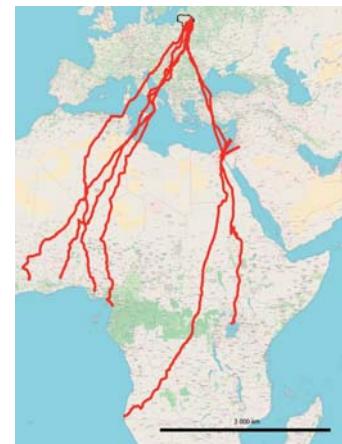
toriją palieka paskutinį kartą tą sezoną. Tris ženklintų erelių žuvinininkų patinų rudeninės migracijos pradžia buvo rugpjūčio 20 d. – rugsejo 5 d. Migracijos pradžios skirtumai rodo, kad erelio žuvinininko patinams labiau nei patelėms būdinga jauniklių priežiūros elgsena šiems palikus lizdus. Kaip žinia, lizdui palikę ir jau galintys skraidyti jaunikliai dar bent mėnesį laikosi lizdo aplinkoje ar netoliuose, todėl yra priklausomi nuo susaugusio individuo atnešamo grobio.

Ženklinti ereliai žuvinininkai iš Lietuvos žiemoti į Afriką skrido skirtiniais migracijos keliais (1 pav.) – keturi individai skrido per centrinę Europą, Italiją, o du – rytiniu migracijos keliu per Turkiją. Skyrėsi ir žiemojimo vietas – paukščiai iš Lietuvos žiemojimo ne viename regione, o pasklidę skirtingose Afrikos dalyse (1 pav.). Keturi ereliai žuvinininkai žiemojimo vakarinėje pakrantėje netoli pusiaujo (Dramblio Kaulo Krantas, Gana, Nigerija, Kamerūnas), po vieną paukštį – pietvakarinėje Afrikos dalyje (Angola) ir rytinėje dalyje (Uganda). Žiemojimo vietas nuo veisimosi vietų buvo nutolusios per 6–10 tūkst. km, jas paukščiai pasiekdavo per 1–1,5 mėn., o toliausiai skridęs individas rudeninės migracijos metu užtruko net du mėnesius.

Surinkti duomenys rodo, kad ereliams žuvinininkams būdinga žiemoti praktiškai vienoje skirtingai nei, pvz., su siųstuvais irgi tiriamais mažiesiems ereliams rėksniams, kurie kur kas daugiau klajoja po žiemojimo arealą. Vienas ženklintas erelis žuvinininkas įsikūrė Viktorijos ežere esančioje saloje, du paukščiai – vandenyno pakrantėje, trys ereliai žuvinininkai – netoli vandenyno prie didelių, dažnai patvenkštų upių, taigi renkasi gana įvairias žiemojimo buveines. Kelerių metų trukmės tyrimai parodė, kad tie pa-

Pateles iš Zarasų r. – toliausiai žiemoti, net iš Angolą, skrides žuvinininkas iš Lietuvos © Rimgaudas Treinys

Lietuvoje ženklintų GPS siųstuvais erelij žuvinininkų migracijos keliai ir žiemojimo vietas

tys individai skirtiniais metais grįžta žiemoti į tas pačias vietas.

Deja, iš aptariamų šešių individų šiuo metu gyvi tik trys paukščiai – du žuvo pakeliui į žiemojimo vietas ar jose, vieno paukščio siųstuvas nustojo veikti. Tieki šie duomenys, tiek kolegų iš kitų šalių tyrimai rodo, kad erelij žuvinininkų vidutinė gyvenimo trukmė neilga, nes dažnai jie žūva dėl žmogaus veiklos, o ne dėl senatvės. Visgi tikiuosi, kad šie paukščiai kitąmet laimingai su-

grįžtų į Lietuvą. Jų laukti pasirodant lizdavietėse, remiantis ankstesnių metų migracijų duomenimis, reikėtų kovo pabaigoje – balandžio mėnesį (kovo 27 d. – balandžio 25 d.).

Dėkoju prisdėjusiems prie erelij žuvinininkų ženklinimo ir aptariamų duomenų sukaupimui: dr. Mindaugui Dagiui, dr. Deivui Dementavičiui, Mariui Karlonui, Daivai ir Dariui Norkūnams, Sauliui Rumbučiui, dr. Rimgaudui Treiniui ir dr. Ramūnui Žydeliui.

2022–2024 m. Lietuvoje GPS siųstuvais paženklinti 6 besiveisiantys ereliai žuvinininkai – po tris patinus ir pateles © Rimgaudas Treinys

LIETUVOJE PIRMĄ KARTĄ APTIKTAS TAMSUSIS GRIFAS

Ričardas PATAPAVIČIUS

Į Lietuvos paukščių rūšių sąrašą įrašyta nauja rūšis – tamsusis grifas (*Aegypius monachus*). Tai vienas iš didžiausių (sunkiausių) skraidyti gebančių paukščių pasaulyje, didžiausias iš visų Senojo Pasaulio grifų ir didžiausias iš visų vanaginių paukščių būrio vanaginių šeimos, kuriai priskiriamas pagal sistematiką. Sių paukščių kūno masė 7–14 kg, o sparnų tarpugalis (atstumas tarp išskleistų sparnų galų) 250–310 cm. Patelės kiek stambesnės už patinus (<https://en.wikipedia.org>). Tai tikrai išpūdingo dydžio sparnuotis!

Tai eurazinė rūšis. Didžioji paplitimo arealo dalis yra Azijoje. Kažkada Europoje buvusios gana gausios šių paukščių populiacijos skaitlingumas sumažėjės dramatiškai. Remiantis *BirdLife International* ir Grifų apsaugos fondo duomenimis (2021), šios rūšies paukščių populiacija visame tokiam dideliame jų paplitimo areale nėra labai gausi ir vertinama 8,4–11,4 tūkst. perinčių porų, todėl tamsieji grifai įrašyti į Tarptautinę raudonąją knygą ir priskiriami arti grėsmės esančių paukščių kategorijai, t. y. NT (*Near Threatened*) (*BirdLife International*, 2021).

Europinę perinčių paukščių populiaciją sudaro tik 2,4–2,7 tūkst. porų, iš kurių net 96 proc. tenka Ispanijai. Tai vienintelė Europos valstybė, kurioje šie paukščiai nėra labai reti. Be Ispanijos, Europoje jie dar išlikę ir per (bet tik po kelią, keliolika ar keliausdešimt porų) nedidelių

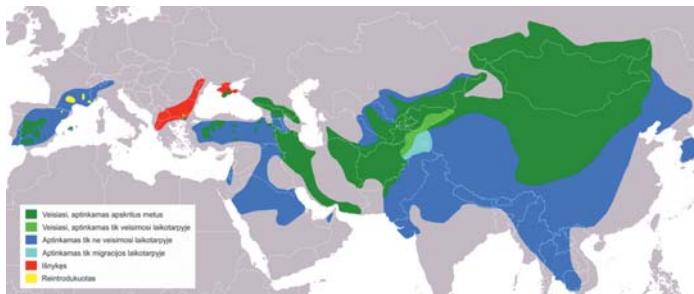

2024-10-31 negyvas tamsusis grifas aptiktas po 10 kV įtampos elektros perduavimo linija netoli Kalvarijos © Ričardas Patapavičius

deleje Portugalijos dalyje, pietrytiname Krymo pusiasalio pakraštyje ir Kaukaze (Armėnijoje, Azerbaidžane, Sakartvele, Rusijoje). Visiškai išnykę Albanijoje, Italijoje, Juodkalnijoje, Kroatijoje, Rumunijoje, Moldovoje, Serbijoje ir didesnėje Krymo pusiasalio dalyje. Bulgarijoje, Graikijoje, Prancūzijoje taip pat buvo išnykę, bet reintrodukuojami ir kai kur jau susiformavo ar formuo-

jasi dar labai negausios vietinės lokalias perinčių individų populiacijos. Teritorijose, kuriose per, grifai aptinkami ir ne veisimosi laikotarpiu, o tik ne veisimosi laikotarpiu dar aptinkami beveik visoje Ispanijoje, pietrytinėje Prancūzijos dalyje, šiaurinėje Italijos dalyje (Andevski, Tavares, 2017).

Siems paukščiams būdingi tolimi „nuklydimai“ šiaurės krypti-

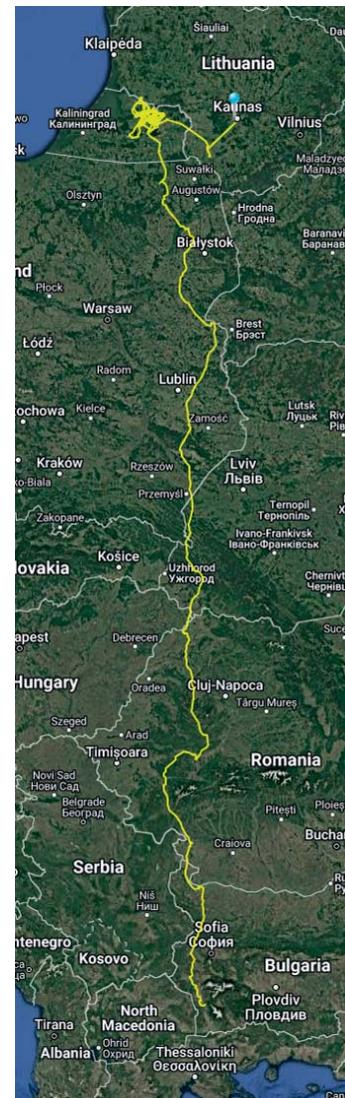
Tamsiuju grifų paplitimo pasaulyje arealas. Pagal Tarptautinę gamtos išsaugojimo sąjungą (IUNC), 2019 m. (<https://en.wikipedia.org>)

mi. Jie kelis kartus aptiki net Suomijoje ir Švedijoje, o Estijoje ir Latvijoje žinoma daugiau nei po dešimt jų aptikimų. Lietuvoje iki šiol nebuvu užfiksuotas nė vienas jų aptikimo atvejis, nors prof. Tadas Ivanauskas savo kapitaliniame veikale „Lietuvos paukščiai“, išleistame dar 1959 m., raše: „....turi galvoje, kad jų buvo rasta visuose kaimyniniuose kraštose, neabejoju, kad pasitaiko ir mūsų krašte.“

Šių metų spalio 31 d. tamsusis grifas buvo aptiktas ir Lietuvoje netoli Kalvarijos, o jo aptikimo istorija nėra įprastinė. Tos dienos ryta Lietuvos paukščių žiedavimo centriui (PŽC) kolega iš Bulgarijos Hristo Peshevės elektroniniu paštu, o ne trukus ir telefonu informavo, kad vienas Bulgarijoje GPS/GSM tipo siųstuvu paženklintas paukštis atskrido į Lietuvą ir spalio 30 ar 31 d. jam kažkas nutiko. Mat per naktį i spalio 31 d. nė kiek nepasikeitė siųstuvu registruojamos jo buvimo vienos geografinės koordinatės, o siųstuve įmontuotas akcelerometras nerodė nė menkiausio šio prietaiso padėties pokyčio. Be to, ir siųstuvu termometras fiksavo žemą (aplinkos) temperatūrą. Taigi buvo absoliučiai aišku, kad paukštis arba negyvas, arba siųstuvu nebeturi. Skubiai kartu su bendradarbe Kristina Valinčiene nuvykus į vietą paukštis rastas negyvas po 10 kV įtampos elektros

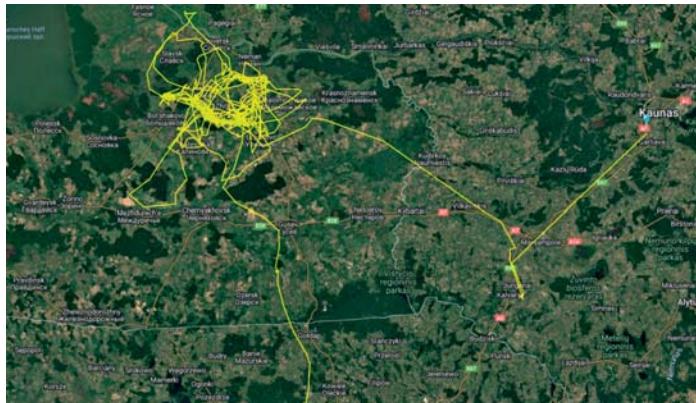
perdavimo linijos laidais. Jo kūno apžiūra ir detalesnis tyrimas patvirtino, kad paukštis atsitenkė į elektros laidus, žuvo dėl to, kad atsitenkimo į laidus momentu buvo nutekintas elektros srovės.

Kaip Lietuvos PŽC informavo kolega iš Bulgarijos H. Peshevės, šis antrų kalendorinių metų amžiaus (išperėtas 2023 m.) paukštis (patelė) yra vienas iš devynių, kurie Ispanijoje dėl sužeidimų ar kitų priežasčių buvo patekė į laukinių gyvūnų reabilitacijos centrus. Tie paukščiai išgydyti pagal „Avédros LIFE projekto“ (*The Bearded Vulture LIFE Project, LIFE22-NAT-BG-Bearded Vulture LIFE-101113869*) ir perduoti Bulgarijai tamsiuju grifų reaklimatizacijos šioje šalyje tikslu. Jis į Bulgariją buvo atgabentas 2024 m. kovo 7 d. iš Andalūzijos regiono Ispanijoje, o 2024 m. balandžio 28 d. išleistas į laisvę šalies pietvakariuose Pirino kalnuose Blagojevgrado srities Kresna Gorge vietovėje Natura 2000 teritorijoje. Išleistas po dviejų dienų patraukė šiaurės kryptimi – per Vakarų Rumuniją, Vakarų Ukrainą, visu rytiniu Lenkijos pakraščiu ir nuskrido į Rusijos Karaliaučiaus (Kalininigrado) sritį – nuo išleidimo vietas nutolo 1450 km. Čia jis išbuvo lygai 6 mėn., o jo skraidymų teritorija visai nemaža – apie 2 tūkst. km². Kartą buvo trumpam iškridęs į Lietuvą, kiek į vakarus nuo Pagėgių.

Paukščio skrydžio kelias nuo Bulgarijos iki Lietuvos. „Avédros LIFE projekto“ (*The Bearded Vulture LIFE Project, LIFE22-NAT-BG-Bearded Vulture LIFE-101113869*) duomenys

Spalio 30 d. šis paukštis, skrisdamas pietyričių kryptimi, vėl iškrido į Lietuvą – atsidūrė Vilkaviškio rajone kiek piečiau Kudirkos Naujieščio, tuomet pro Vilkaviškį, Marijampolę nuskrido link Kalvarijos. Nakčiai buvo nutūpęs ant žemės, bet tikriausiai kažkieno pabaigytas ar išgašdintas pakilo skristi tamsoje

Paukščio pasiskraidymai Rusijos Karaliaučiaus (Kaliningrado) srityje ir jo skrydžio į Lietuvą keliai. Paskutinė kelio atkarpa – tiesi linija nuo Kalvarijos iki Kauno – jau negyvo paukščio „kelionė“ automobiliu į Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejų. „Avedros LIFE projekto“ (The Bearded Vulture LIFE Project, LIFE22-NAT-BG-Bearded Vulture LIFE-101113869) duomenys

ir tarp spalio 30 d. 22.02 val. ir spalio 31 d. 02.02 val., atsitrenkės į elektros perdaivimo linijos laidus, buvo nutrenktais elektros srovės. Jis pateko į Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus rinkinius.

Tamsieji grifai dažniausiai mina ne smulkesniu nei vidutinio dydžio gyvūnų gašenomis. Dėl ypač aštraus regėjimo jas pastebi skraidi dami net kelių šimtų metrų aukštupyje, o tuomet, suglaudę sparnus, „akmeniu krenta“ žemyn. Jeigu netoliu se yra daugiau grifų, pamatę ši gentainio viražą jie suprantą, ką tai reiškia, ir „krenta“ taip pat. Turėdami galinį snapą ir stiprius raumenis, jie be didesnio vargo plėšo net stambiausiu gyvūnų maitą, kol lieka tik pliki stambieji kaulai. Beje, į Lietuvą atskridęs paukštis nebuvo išsekės. Jis buvo geros fizinės būklės su normaliai išsvyciusiais raumenimis ir podinėmis riebalų atsargomis, svėrė 7850 g. Akivaizdu, kad Karaliaučiaus srityje jis tikrai nebadavo.

Tamsieji grifai lizdus dažniausiai krauna medžiuose, kartais net visai žemuose. Taip pat užima dirbtinius lizdus ir juose per. Padeda ir

peri dažniausiai vieną kiaušinį, labai retai – du. Laisvėje išgyvena iki 20 metų, o nelaissvėje – iki 35 metų (<https://4vultures.org>).

Bulgarijoje, vykdant tamsiuju grifų reintrodukciją, 2018–2022 m. į laisvę išleisti 72 individai, iš kurių 63 Ispanijoje laukinių gyvūnų rehabilitacijos centrose išgydyti posužeidimų ar dėl kitų priežasčių į juos patekė, o 9 išperinti ir išauginti zoologijos soduose Belgijoje, Čekijoje, Latvijoje ir Prancūzijoje. Yra duomenų, kad bent dalis jų laisvėje sėkmingai išgyvena ir jau žinoma apie išperetus ir lizdus sėkmingai palikusius jų jauniklius. Šių paukščių reintrodukcija Bulgarija vykdoma ir toliau (<https://doi.org/10.3897/BDJ.11.e100521>).

Literatūra

Andrevski, J., Tavares, J. (compilers), 2017. European Species Action Plan for the conservation of the Cinereous Vulture *Aegypius monachus* (2018–2028). European Commission Technical Report, 2018.

BirdLife International, 2021. Prieiga internete: [\[ne.birdlife.org/species/factsheet/cinereous-vulture-aegypius-monachus\]\(https://ne.birdlife.org/species/factsheet/cinereous-vulture-aegypius-monachus\)](https://datazo-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Prieiga internete: <https://en.wikipedia.org>

Prieiga internete: <https://doi.org/10.3897/BDJ.11.e100521>

Prieiga internete: <https://4vultures.org>

FIRST RECORD OF CINEREOUS VULTURE IN LITHUANIA

Ričardas PATAPAVIČIUS

Summary. The Cinereous Vulture, also known as the European Black Vulture (*Aegypius monachus*) was recorded in Lithuania for the first time on 31st October 2024. Originally hatched in the wild in the Andalusia region of Spain in 2024, this bird, a female, had been admitted to a rehabilitation center due to injury and was subsequently transported to Bulgaria as part of a reintroduction programme in that country. Equipped with a telemetry device, the bird was released in Bulgaria on 28th April 2024, but headed north two days later to the Kaliningrad region of Russia, about 1,450 km from the release location. After six months in the Kaliningrad region, the bird flew to a locality near Kalvarija in Lithuania on.

30th October 2024. Roosting on the ground that night, it was unfortunately spooked in the night and collided with high power electric cables (10 kV) somewhere between 10 pm and 2 am. The bird was electrocuted and killed. It was found to be in good physical condition (weight 7850 g) with subcutaneous fat deposits and well-developed muscles. The dead bird is to be stored in the collection of the Tadas Ivanauskas Zoological Museum in Kaunas.

ORNIMOKYKLOS MOKINYS RADO NAUJĄ LIETUVAI PAUKŠČIŲ RŪŠĮ – SIBIRINĘ NUODĖGULĘ

Gediminas KUKTA

2024 m. gegužės 26 d. prie Melnragės molo paukščių entuziasmas Liudas Būčys, šiai metais lankantis „Ornitostogų“ organizuojamus Lietuvos paukščių pažinimo kursus, vadinamąjį Ornimo-kyklą, rado naują Lietuvai paukščių rūšį – sibirinę nuodėgulę (*Melanitta stejnegeri*). Tiesa, tąkart ši paukštį jis palaikė paprastąja nuodėgule, nors turėjo įtarimą, kad gali būti kažkas gerokai retesnio. Faktas apie naujai atrastą rūšį į dienos šviesą iškilo tik lapkritį, vykstant Ornimo-kyklos pamokai prie Baltijos jūros.

Kaip pasakoja Liudas, gegužės mėnesį lankydamas Klaipėdoje laisvu nuo darbų metu jis nuvažiavo prie Melnragės molo pasidairyti paukščių. Greitai jo dėmėsi patraukė keli juodi sparnuočiai netoli kranto. Vieną iš jų spėjo nufotografuoti telefonu per žiūrono objektivą. Išdidinęs nuotrauką ir įvertinęs paukščio išvaizdą nusprendė, kad tai paprastoji nuodėgulė (*Melanitta fusca*) – rūšis, kuri Lietuvą stebima kasmet, dažniausiai vėl rudenį ir žiemą.

Tačiau, pasirodo, į jo akiratį pavasarį pakliuvo kur kas retesnis paukštis, kurį profesionalūs ornitologai Lietuvoje tikėjosi pamatyti jau kelerius metus, todėl aktyviai ieškojo. Pavyzdžiui, kaimyninėse šalyse Latvijoje ir Lenkijoje sibirinė nuodėgulė jau užfikuota ir reguliariai stebima žiemojimo metu. Vadinas, pro mūsų šalį turėjo ne kartą praskristi, bet paukščių stebėtojams iki šiol nepavyko jos pamatyti.

Pirmasis naujos rūšies suradimo faktą patvirtino ornitologas dr. Julius Morkūnas, lapkritį Ornimo-kyklos mokiniams kaip tik vedęs pamoką apie jūros paukščius. Praktinės dalies metu Nidos paplūdimyje stebėdamas ir mokydamasis atpažinti paprastąsias nuodėgules

Liudas prisiminė pavasarį darytas nuotraukas ir parodė jas mokytojui. Šiam abejonių nekilo – nuotraukose puikavosi sibirinė nuodėgulė, nauja rūšis Lietuvai.

„Džiaugiuosi, kad tąkart nepaskubėjau nuotrauką ištrinti ir, praėjus beveik pusei metų, galiausiai gavau patvirtinimą, kad tą dieną iš tiesų užfiksavau visiškai naują Lietuvai rūšį. Manau, kad šis mano stebėjimas dar kartą parodo, jog naujas rūšis gali atrasti kiekvienas paukščių entuziastas, nepriklausomai nuo jo ornitologinių žinių lygio. Reikia tik smalsumo, pastabumo ir, žinoma, trupučio sėkmės“, – sako L. Būčys.

Kaip rašoma praėjusiais metais lietuvių kalba pasirodžiusiame paukščių pažinimo vadove „Europos paukščiai“, ši rūšis priskiriamas prie retai arba labai retai į Europą užklystančių rūsių.

Pagal naujausią IOC World Bird List taksonominę klasifikaciją, kuria vadovaujasi ir Lietuvos mokslininkai, skiriamos dvi atskirios rūšys – amerikinė nuodėgulė (*Melanitta deglandi*) ir sibirinė nuodėgulė (*Melanitta stejnegeri*). Amerikinė nuodėgulė paplitusi Šiaurės Amerikoje, o sibirinė nuodėgulė peri Rytų Sibire. Būtent pastaroji Lietuvose ir buvo užfik-

© Liudas Būčys

Liudas Būčys, aptikęs naują paukščių rūšį Lietuvai – sibirinę nuodėgulę
© Gediminas Kukta

suota. Tiesa, skirtis buvo patvirtinta dar visai nesenai, todėl knygoje „Europos paukščiai“ ši rūšis vis dar vadinama amerikine nuodėgule.

Sibirinė nuodėgulė labai panaši į paprastąjų nuodėgulę, tačiau esama esminiai skirtumų. Sibirinė nuodėgulė turi ryškų juodą snapo gumbelį, snapas daugiau rožinis ir oranžiskai rausvas nei geltonas (paprastosios nuodėgulės ryškiai geltonas), o balta akies dėmė, skirtinės nei paprastosios, yra didesnė ir gerokai užsilenkia už akies.

Sibirinė nuodėgulė tapo 411-aja rūšimi Lietuvose stebėtų paukščių sąraše.

Ornitofaunistiniai stebėjimai Lietuvoje 2024 m. rudenį

Parengė Saulius KARALIUS

Ši 2024 m. rudenį pastebėtų paukščių suvestinė parengta pagal Lietuvos ornitofaunistinės komisijos (LOFK) sudarytą paukščių sąrašą. Pateikiama tik konkreti informacija – paukščio rūšis (porūšis), stebėjimo data ir vieta, stebėtų paukščių skaičius, kai kuriais atvejais – ir jų lytis bei amžius.

Kai kuriu rūsių paukščių stebėjimams reikia pildyti speciaли LOFK anketa. Ją rasite www.birdlife.lt/index.php/lofk/ (lietuviu ir anglų kalbomis).

Informaciją, apie kokią paukščių rūsi ir kokiui laikotarpiu LOFK renka stebėjimus, rasite <http://www.birdlife.lt/index.php/lofk/lt-pauksciai/>.

KANADINĖ BERNIKLĖ (*Branta canadensis*)

2024-10-18 du individai tarp gulbių giesmininkų kurūžų lauke Kretingalės seniūnijoje (I. Šeštokas), 10-19 31 paukštis praskrido virš jūros Kopgalyje, 2 paukščiai ties Peskojais, Klaipėdos r. (V. ir V. Laukžemai, R. Padaigienė), 10-26 ties Peskojais 6 paukščiai (V. ir V. Laukžemai), 11-04 keturi paukščiai Širvėnos ež. Biržuose (A. Totortytė-Gadliauskienė), 11-05 dešimt paukščių mišriame žąsų ir gulbių būryje ties Pakražantokais, Kelmės r. (A. Petraška), 11-15 dyvlikos paukščių būrys stebėtas virš jūros Kopgalyje (S. Karalius), 11-20 dešimt paukščių kartu su Baltaskruostėmis berniklėmis laukuo-se netoli Girkalių, Klaipėdos r. (I. Šeštokas), 11-25 vienas paukštis su gulbėmis giesmininkėmis Pasruojės tvenk., Telšių r. (A. Čerkauskas), 11-26 viena Rąžės upelyje Palangoje (P. Abramavičiūtė), mažiausiai 3 paukščiai nedidiliame gulbių ir žąsų būryje laukuose ties Lazdininkais, Kretingos r. (I. Šeštokas).

PAPRASSTOJI BERNIKLĖ (*Branta bernicla*)

2024-09-20 jaunas paukštis Kopgalyje (S. Karalius), 10-16 Šventosios pajūryje stebėti 2 paukščiai, skrendantys pietų kryptimi (V. ir V. Laukžemai), 10-29 suaugę paukštis praskrido Kopgalyje (S. Karalius), 11-03 Šventosios pajūryje stebėtas 1 paukštis (V. ir V. Laukžemai, A. Aleliūnas), 11-23 jaunas paukštis Preilos pakrantėje prie marių (A. Piečiūkaitis).

RUDAKAKLĖ BERNIKLĖ (*Branta ruficollis*)

2024-10-07 viena praskrido ties Alka, Šilutės r. (A. Bassin).

MAŽOJI ŽĀSIS (*Anser erythropus*)

2024-10-07 vienas paukštis praskrido ties Alka, Šilutės r. (A. Bassin).

Margasis kūltupys (*Oenanthe pleschanka*).
Melnrage, 2024-09-29 © Kristina Balsytė

Kiekvieno stebėjimo pabaigoje skliausteliuose išrašyta stebėtojo (-ų) pavardė (-ės), taip išsaugoma konkretaus atvejo stebėtojo autoriystė.

Sutrumpinimai:

[VS] – vėlyvas stebėjimas;

[AS] – ankstyvas stebėjimas;

[15] – kelinta šios rūšies registracija Lietuvoje;

[DB] – didelis būrys.

TRUMPASNAPĖ ŽĀSIS (*Anser brachyrhynchus*)

2024-10-27 vienas paukštis skrido mišriame žąsų būryje Lazdininkų k., Kretingos r. (V. Laukžemienė).

URVINĖ ANTIS (*Tadorna tadorna*)

2024-09-30 viena stebėta Paupio tvenkiniuose, Raseinių r., 11-17 vienas paukštis Gabšių žuv. tvenk., Raseinių r. (A. Raudonius) [VS].

MANDARININĖ ANTIS (*Aix galericulata*)

2024-10-21 patinas plaukiojo kartu su didžiosiomis antimis Buiydiškių tvenk. Vilniuje (P. Miliauskas), 11-07 patelė Saulutės sodu bendrijoje Šiauliuse (K. Čaikauskaitė-Skeivienė).

ŠALMINĖ ANTIS (*Netta rufina*)

2024-10-02 patelė Čivylių tvenk., Rokiškio r. (greičiausiai ta pati, kuri laikėsi per vasarą) (A. Čerkauskas), 10-05 stebėta patelė Kuršių mariose Klaipėdoje ties konteinerių terminalu (R. Alšauskas), 10-24 patinas stebėtas Išlaužo tvenkinių komplekse, Kauno r. (R. Pupelis).

RUDĖ (*Aythya nyroca*)

2024-09-03 greičiausiai tas pats anksčiau stebėtas patinas Čivylių tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas).

PAPRASSTOJI GAGA (*Somateria mollissima*)

2024-11-02 Šventosios pajūryje stebėtas 1 paukštis (V. Laukžemis), 11-03 patelė ar pirmametis paukštis praskrido jūroje ties Olando kepure, 11-25 pirmametis paukštis jūroje ties Kopgalio molu, matyt, tas pats paukštis čia stebėtas ir 11-29 (S. Karalius).

PAPRASTOJI NUODĖGULĖ (Melanitta fusca)

2024-10-26 vienas individuas būrelyje su kitomis anti-mis stebétas tvenkiniuose prie „Orlen – Lietuva“, Mažeikių r. (R. Kinduris), 11-10 du paukščiai Išlaužo žuv. tvenk., Prienų r. (M. Kirstukas), 11-17 trys paukščiai Gabšių žuv. tvenk., Raseinių r. (A. Raudonius), 11-23 vienas paukštis Veprių ež., Ukmergės r. (Ž. Daunoravičius).

LEDINĖ ANTIS (Clangula hyemalis)

2024-11-05 patelė Žaltyčio ež., Marijampolės r. (A. Žilinskienė), 11-09 pora tvenkiniuose prie „Orlen – Lietuva“, Mažeikių r. (R. Kinduris), 11-11 pirmametis paukštis Arnonių tvenk., Molėtų r. (A. Čerkauskas), 11-16 patelė Kaplių žuv. tvenk., Kėdainių r. (A. Raudonius).

VIDUTINIS DANČIASNAPIS (Mergus serrator)

2024-10-17 patelė Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas), 10-26 patelė plaukiojo didžiajame Alkos žuv. tvenk. (A. Raudonius, T. Matulevičius), 11-05 patelė Čivylių tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas).

KUODUOTASIS DANČIASNAPIS (Lophodytes cucullatus)

2024-09-29 suaugęs patinas mariose ties Pervalka (tas pats, tik nesubrendęs, stebétas vasarą) (J. Kirjonen).

RAGUOTASIS KRAGAS (Podiceps auritus)

2024-09-21 jūroje ties Pervalka stebeti 2 paukščiai (D. Stepanovas), 10-10 vienas paukštis Ventės rage (V. Stankaitis), 10-17-19 ten pat matė daug paukščių ralio dalyvių, 11-03 vienas jūroje netoli kranto ties Nida (L. Dvyllys), 11-10 vienas jūroje ties Melnragė (P. Salvador), 11-16 vienas paukštis stebétas Dusios ež., Lazdijų r. (L. ir M. Šniaukštės).

JŪRŠARKĖ (Haematopus ostralegus)

2024-11-04 jaunas paukštis pajūryje ties Melnragės molu (P. Salvador) [VS].

MORNELIS (Charadrius morinellus)

2024-09-01 virš laukų praskrendančio paukščio balsas girdėtas prie Kalnelio Gražionių, Radviliškio r. (A. Šimkus).

DIDŽIOJI KUOLINGA (Numenius arquata)

2024-10-20 migruojančių paukščių balsai nakčia virš Kinų tvenk. (B. Stukė, P. Bagdonas), 10-26 vienas paukštis nuleistame Gabšių žuv. tvenk. prie automagistralės (T. Matulevičius, A. Raudonius), 11-17 vienas paukštis Gabšių žuv. tvenk., Raseinių r. (A. Raudonius), 11-21 keturių paukščių nuleistu Gabšių tvenk. dumblyne, Raseinių r. (A. Kasparavičius) [VS].

VIDUTINĖ KUOLINGA (Numenius phaeopus)

2024-09-14 vienas paukštis stebėtas Kopgalyje (J. Matulevičius) [VS].

LAPLANDINIS GRICIUKAS (Limosa lapponica)

2024-09-10 pirmametis paukštis Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas), 09-28 du pirmamečiai paukščiai maitinosi Papio ež. seklumose, Šalčininkų r. (A. Šimkus), 09-29 vienas paukštis Šventininkų karjere Trakuose (A. Piečiukaitis, T. Povilauskas), 09-30 du paukščiai Alkos tvenk. ir 1 Paupio tvenk., Raseinių r. (A. Raudonius).

Paprastoji gaga (Somateria mollissima).
Šventosios žiotys, 2024-11-02 © Vida Laukžemienė

Paprastoji nuodėgulė (Melanitta fusca).
Veprių ež., Ukmergės r., 2024-11-23
© Žydrūnas Daunoravičius

AKMENĖ (Arenaria interpres)

2024-10-15 Ventės rage 1 paukštis ant molo (V. Jusys), 10-20 vienas paukštis maitinosi prie Šventosios upės žiočių (V. Dvyllys), 10-22 vienas paukštis Birvėtos tvenk., Ignalinos r. (A. Čerkauskas) [VS].

GAIDUKAS (Calidris pugnax)

2024-11-10 jaunas patinas Ventės rage ant molo (V. Jusys), 11-07 patinas Pasruojės tvenk., Telšių r. (A. Čerkauskas), 11-17 vienas paukštis Gabšių žuv. tvenk., Raseinių r. (A. Raudonius) [VS].

LENKTASNAPIS BĒGIKAS (Calidris ferruginea)

2024-10-19 vienas paukštis Kintų tvenk. (J. Morkūnas, M. Bružas, P. Salvador, P. Bagdonas) [VS].

TEMINKO BĒGIKAS (Calidris temminckii)

2024-10-19 vienas Kintų žuv. tvenk. (V. Karnauskas) [VS].

Raibakrūtis bēgikas (*Calidris melanotos*).

Kintų žuv. tvenkiniai, 2024-09-27 © Petro Pynnönen

Tripirštis kiras (*Rissa tridactyla*).

Šventosios žiotys, 2024-11-17 © Vida Laukžemienė

JUODAKRŪTIS BĒGIKAS (*Calidris alpina*)

2024-11-21 keturi paukščiai Čivylių tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas) [VS].

JŪRINIS BĒGIKAS (*Calidris maritima*)

2024-10-02 du paukščiai ant Koggalio molo, 10-03 suaugęs paukštis jūros puseje ant Koggalio molo (S. Karalius), 10-05 vienas stebėtas ant marių krantinės akmenų Kogalyje (R. Alšauskas), 10-19 vienas matytas ant Koggalio molo (R. Akstinas, K. Gurjazkaitė), 11-02 vienas ant Melnragės molo (I. Baltrūnienė, K. Klimaitė), 11-03 čia stebėti 2 individai (P. Salvador), 11-22 stebėtas Smiltynės paplūdimyje (V. Poškutė).

MAŽASIS BĒGIKAS (*Calidris minuta*)

2024-10-19 šeši individai stebėti dalinai nuleistame Kintų tvenk. (J. Mulevičius, R. Alšauskas, Ž. Daunoravičius, L. Dvylis), 1 individuas stebėtas Kintų nuleistame tvenkinyje (M., A., G. ir K. Miliauskai, Rutkauskas, Vyšniauskaitė) [VS].

RAIBAKRŪTIS BĒGIKAS (*Calidris melanotos*)

2024-09-27 stebėtas Kintų tvenk. (P. Pynnönen), 10-17 vienas paukštis nuleistame tvenkinyje Kintų žuv. ūkyje. Galimai tas pats paukštis, kurį matė suomiai rugsejo mėnesį (A. Raudonius) [9].

TEREKIJA (*Xenus cinereus*)

2024-09-12 vienas paukštis Arnionių tvenk. (A. Čerkauskas) [16].

APVALIASNAPIS PLAUKIKAS (*Phalaropus lobatus*)

2024-10-10 vienas paukštis kartu su antmis plaukiojanties Nevžio užtvanka Panevėžyje (B. Vaičiūnas).

KRANTINIS TILVIKAS (*Actitis hypoleucos*)

2024-10-01 stebėtas ant marių krantinės akmenų Kogalyje (S. Karalius) [VS].

BRASTINIS TILVIKAS (*Tringa ochropus*)

2024-10-02 vienas paukštis Čivylių tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas) [VS].

TIKUTIS (*Tringa glareola*)

2024-10-17 vienas paukštis Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas), 10-27 nuleistame Birvetos tvenk. maitinosis 1 paukštis (M. Miliauskas) [VS].

ŽALIAKOJIS TULIKAS (*Tringa nebularia*)

2025-11-03 stebėtas nuleistame Bebruliškės tvenk., Kazlų Rūdos sav. (R. Jusevičienė) [VS].

TRIPIRŠTIS KIRAS (*Rissa tridactyla*)

2024-11-01 jaunas paukštis praskrido pajūryje ties Niada (E. Komar), 11-16 du individai prie Melnragės molo (R. Alšauskas), 1 pirmametis paukštis prie Naujosios perkėlos Klaipėdoje (J. Morkūnas), 11-17 Šventosios pajūryje stebėtas pirmametis paukštis (V. ir V. Laukžemai), 11-22 pirmametis paukštis prie Koggalio molo (S. Karalius), 11-23 du pirmamečiai paukščiai prie Melnragės molo (J. Morkūnas).

JUODAGALVIS KIRAS (*Ichthyaetus melanocephalus*)

2024-09-01 Palangos sav. Šventosios pajūryje stebėtas jaunas paukštis, galimai tas pats stebėtas ir 09-11 (V. ir V. Laukžemai).

GELTONKOJIS KIRAS (*Larus michahellis*)

2024-10-18 Šventosios pajūryje stebėtas žieduotas paukštis mišriame kirų būryje (V. ir V. Laukžemai), 11-04 suaugęs paukštis Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas).

POLIARINĖ ŽUVĖDRA (*Sterna paradisaea*)

2024-11-19 pirmametis paukštis Gintaro įlankoje Juodkrantėje (K. Castren) [VS].

UPINĖ ŽUVĖDRA (*Sterna hirundo*)

2024-10-17 vienas paukštis skraidė mariose Svencelėje, Klaipėdos r. (A. Raudonius), 10-19 stebėta Ventės rage (D. Račkauskaitė, Z. Gasiūnaitė), 10-19 greičiausiai tas pats 10-17 matytas paukštis stebėtas Svencelėje (V. Karnauskas) [VS].

SMAILIAUODEGIS PLĒŠIKAS (*Stercorarius parasiticus*)

2024-09-08 stebėtas ties Preila (A. Piečiukaitis), 09-14 vienas paukštis stebėtas jūroje ties Alksnyne (J. Mulevičius), 09-27 Kogalyje virš audringos jūros per 1 val. praskrido 11 paukščių, 09-28 šviesios formos paukštis praskrido jūroje ties Olando kepure (S. Karalius), 11-01 jaunas paukštis prie Melnragės molo (R. Alšauskas).

BALTASIS GANDRAS (*Ciconia ciconia*)

2024-09-15 vienas paukštis maitinosis šalia Preidžių k., Panevėžio r., 09-17 tupėjo lizde ties Juodeikėliais, Mažeikių r.

Juodagalvis kiras (Ichthyaetus melanocephalus).
Šventosios pajūris, 2024-09-01 © Vida Laukžemienė

(R. Akstinas), 09-22 stebėtas Levoniškių apylinkėse, Šilalės r. (U. Kuzminskaitė), 09-23 maitinosi Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas), 09-27 du paukščiai skrido pietų kryptimi Kidilių k., Šakių r. (O. Atkočaitis), 10-10 vienas paukštis maitinosi ganykloje šalia Juodeikėlių, Mažeikių r. (R. Akstinas), 10-12 vienas paukštis lizde netoli Vištyčio miestelio (V. Razmus), 10-12 vienas ties Mikulėmis, Šilutės r. (U. Kuzminskaitė), 10-13 vienas matytas Bastūnų I kaime, Ukmergės r. (I. Margevičienė), 1 stebėtas Juodaraistyste, Prienų r. (K. A. Jarmalavičiai), 10-26 vienas stebėtas Vilniaus r. (R. Padaigienė), 10-28 vienas matytas ties Kretingale (I. Šeštokas), 11-23 vienas paukštis visą rudenį laikosi Juodeikėliuose, Mažeikių r. (R. Akstinas) [VS].

RUDASIS IBIS (Plegadis falcinellus)

2024-11-13 stebėtas prie Lampédžių ežero Kaune (S. Medžionis) [10].

PURPURINIS GARNYS (Ardea purpurea)

2024-11-03 stebėtas Bebruliškės tvenk., Kazlų Rūdos sav. (R. Jusevičienė) [7].

MAŽASIS BALTASIS GARNYS (Egretta garzetta)

2024-10-22–24 stebėtas Kuršių marių pakrantėje ties Juodkrante (K. Kairytė) [5].

ŽUVININKAS (Pandion haliaetus)

2024-10-19 stebėtas prie Bulių salos, Šilutės r. (M., A., G. ir K. Miliauskai, Rutkauskas, Vyšniauskaitė), matytas skrendantis tarp Dumpių ir Traubių, Klaipėdos r., galbūt tas pats paukštis vėliau stebėtas šalia Drevernos (M. Karlonas, A. Šimkus, A. Raudonius, G. Petkus, P. Ignatavičius) [VS].

VAPSVAĘDIS (Pernis apivorus)

2024-10-03 pirmametis paukštis praskrido į pietus Kopygalyje (S. Karalius), 10-08 suaugęs paukštis praskrido pietvakarių kryptimi Margionyse, Varėnos r. (R. Akstinas) [VS].

TAMSUSIS GRIFAS (Aegypius monachus)

2024-10-31 žuvęs antrametis paukštis, pažymėtas GPS siuštuviu, ties Kalvarija, Marijampolės r. Pirma rūšies registracija Lietuvoje (Paukščių žiedavimo centro informacija).

Purpurinis garnys (Ardea purpurea).
Bebruliškės tvenkiniai, Kazlų Rūdos sav., 2024-11-03
© Renata Jusevičienė

Mažasis baltasis garnys (Egretta garzetta). Gintaro įlanka, Juodkrantė, 2024-10-23 © Kazimieras Martinaitis

STEPINĖ LINĖ (Circus macrourus)

2024-09-03 pirmametis paukštis ties Kiemeliais, Vilniaus r. (E. Sukackienė), suaugęs patinas medžiojo laukuose šalia Čekiškės, Kauno r. (A. Raudonius), 09-14 patinas medžiojo Žiemkelyje, Kauno r. (L. Dvylis), 09-15 suaugęs patinas medžiojo laukuose tarp Viešinto ir Suosos ež., Anykščių r. (A. Šimkus), 09-24 suaugęs patinas matytas migruojantis Naglių gamtinio rezervato pažintiniame take, Kuršių nerijoje (U. Plečkaitytė), 09-28 antrametis patinas Drevernos laukuose, Klaipėdos r. (M. Karlonas), 09-29 vienas paukštis ties Kriukais, Joniškio r. (D. Boiko).

RUDASIS PESLYS (Milvus milvus)

2024-11-02 vienas prie Balninkų, Molėtų r. (A. Čerkauskas), 1 ties Girkaliais, Klaipėdos r. (I. Šeštokas) [VS].

JUODASIS PESLYS (Milvus migrans)

2024-10-20 vienas paukštis prie Sakučių miško, Šilutės r. (R. Mižekis) [VS].

URALINĖ PELĖDA (Strix uralensis)

2024-11-17 stebėta Asavytų k., Zarasų r. (D. Baronas).

PAPRASTASIS PELĒSAKALIS (Falco tinnunculus)

2024-11-11 patinas medžiojo ganykloje netoli Pikelių, Mažeikių r. (R. Akstinas).

Stepinė lingė (*Circus macrourus*).
Žiemkelis, Kauno r., 2024-09-14 © Lukas Dvylys

RAUDONKOJIS SAKALAS (*Falco vespertinus*)

2024-09-01 jauniklis medžiojo laukuose šalia Beržytės k., Panevėžio r. (R. Akstinas), 2 jauni sakaliukai laukuose ant laidų netoli Kaimelės k., Raseinių r. (A. Kasparavičius), 09-03 jauniklis netoli Kretingalės, Kretingos r. (I. Šeštokas), apie 30 paukščių būrys medžiojo laukuose šalia Čekiškės, daugiausia jaunikliai (A. Raudonius), suaugęs patinas medžiojo Grybailios tvenk., Varėnos r., jauniklis Kabelių pievose, Varėnos r. (R. Akstinas), 09-04 trys paukščiai Žiemkelyje, Kauno r. (R. Skominas), 2 pirmamečiai paukščiai ties Užpalais, Utenos r. (A. Čerkauskas), 09-05 apie 25 paukščiai tarp Vaičlaukio ir Obelupių k., Vilkaviškio r. (G. Gudaitis), 09-06 du praskrendantys sakalai stebėti Svobiškio k., Molėtų r. (D. Stalauskienė), 09-07 pirmametis paukštis vakare tupėjo ant elektros laidų laukuose šiauriau Viešinto ež., Anykščių r. (A. Šimkus), 1 paukštis medžiojo virš Balbieriškio karjero, Prienų r. (E. Beršienės), patelė praskrido virš Parnidžio kopos Neringoje (B. Stukė), 2 jauni paukščiai ties Palukniu, Trakų r. (E. Sukackienė), 09-08 vienas Šventosios pajūryje (V. ir V. Laukžemai), patelė ir patinukas prie Dirvonaiškio k., Biržų r., gal ta pati patelė matyta praskrendanti Lapiškių k. (B. Maldūnienė), 1 praskrido į pietus virš Dailininkų kopos Kuršių nerijoje (A. Piečiukaitis), pirmametis paukštis ties Bajorais, Molėtų r., 09-09 pirmametis prie Tverečiaus, Ignalinos r. (A. Čerkauskas), 09-09 pirmametis paukštis tupėjo ant elektros laidų netoli

Naikių k., Mažeikių r. (R. Akstinas), 09-13 patelė ant elektros laidų šalia Raseinių m. (V. Karnauskas), 09-14 pirmametis ant elektros laidų Bulaučiznoje, Molėtų r. (A. Čerkauskas), penki jauni paukščiai ir viena patelė ant elektros laidų piečiau Geisteriškų k., Vilkaviškio r. (S. Medžionis), 09-15 jauniklis medžiojo laukuose prie Prapuolenių k., Vilkaviškio r. (A. Raudonius), 09-23 du jauni paukščiai Juodkrantėje (E. Sukackienė), 09-26 patelė stebėta netoli Daniliškių k., Vilniaus r. (D. Musteikis), 09-28 pirmametis paukštis praskrido palei Papio ež. vakarinį krantą, Šalčininkų r. (A. Šimkus).

KUODUOTASIE VIEVERSYS (*Galerida cristata*)

2024-09-29 trys paukščiai laukuose ties Grimzdais, Šilalės r. (R. Mižekis), 10-20 čia jau matyti 4 paukščiai (A. Šimkus).

URVINĖ KREGŽDĖ (*Riparia riparia*)

2024-09-17 penki jauni individai Čivylių tvenk., Rokiškio r. (A. Čerkauskas), 09-28 viena skraidė virš Papio ež., Šalčininkų r. (A. Šimkus), nuo 09-15 iki 09-28 Ventės rage sugauti 128 individai (V. Jusys, V. Eigirdas, K. Jusienė, G. Šlušnyrė) [VS].

ŠELMENINĖ KREGŽDĖ (*Hirundo rustica*)

2024-10-26 du paukščiai skraidė Papio ež., Šalčininkų r. (M. Miliauskas), 11-10 viena praskrido Šventosios pajūriu (V. ir V. Laukžemai) [VS].

GELTONBRUVĖ PEČIALINDA (*Phylloscopus inornatus*)

2024-09-15 viena matyta ir nufotografuota ant Kopgalio molo (A. Gedvilas), 09-21 girdėta ir matyta zilių, nykštukų ir pilkiųjų pečialindų būrelyje pamiskėje Sapieginiuje Vilniuje (A. Šimkus), 09-29 viena sužieduota Ventės rage (D. Mižekis), 09-30 stebėta Melnragės miške Klaipėdoje (P. Pynnönen), 10-07 sugauta Ventės rage (V. Jusys), 10-17 vienas paukštis stebėtas krūmynuose prie Nevezio upės ties Dembava, Panevėžio r. (B. Vaičiūnas).

RUDOJI PEČIALINDA (*Phylloscopus fuscatus*)

2024-10-28 sugauta Ventės rage (V. Jusys) [17].

ŠIAURINĖ PEČIALINDA (*Phylloscopus trochiloides*)

2024-09-08 vienas paukštis stebėtas Androniškyje, Anykščių r. (A. Šimkus) [VS].

DIDŽIOJI KRAKŠLĖ (*Acrocephalus arundinaceus*)

2024-09-30 sugauta Ventės rage (V. Jusys) [VS].

NENDRINIS ŽIOGELIS (*Locustella lusciniooides*)

2024-09-28 nerimo balsas girdėtas šlapynėje tarp Balotosios Vokės ir Papio ež., Šalčininkų r. (A. Šimkus) [VS].

SODINĖ DEVYNBALSĖ (*Sylvia borin*)

2024-10-16 sugauta Ventės rage (V. Jusys).

PILKOJI MUSINUKĖ (*Muscicapa striata*)

2024-10-07 vienas paukštis stebėtas netoli Nevezio užtvankos Panevėžyje (B. Vaičiūnas) [VS].

MĖLYNUODEGĖ (*Tarsiger cyanurus*)

2024-09-30 sugauta Ventės rage (V. Jusys) [9].

DŪMINĖ RAUDONUODEGĖ (Phoenicurus ochruros)

2024-11-22 viena stebėta Būtingėje, Palangos sav. (V. Laukžemis) [VS].

EUROPINĖ JUODAGALVĖ KIAULIUKĖ (Saxicola rubicola)

2024-09-08 patinas ties Preila Kuršių nerijoje (A. Piečiukaitis), 09-21 du patinėliai prie Būtingės naftos terminalo, Palangos m. sav. (M. Miliauskas), 10-08 viena stebėta netoli Kintų tvenk., Šilutės r. (V. Stankaitis), 10-19 viena matyta prie Kiošių sandėlio, Šilutės r. (I. Šeškus).

PAPRASTASIS KÜLTUPYS (Oenanthe oenanthe)

2024-10-25 patinas skraidė ganykloje Džiuguoje, Anykščių r. (R. Akstinas) [VS].

MARGASIS KÜLTUPYS (Oenanthe pleschanka)

2024-10-24 pirmametis paukštis pajūryje tarp I ir II Melnragės [2].

VANDENINIS STRAZDAS (Cinclus cinclus)

2024-11-23 vienas paukštis stebėtas Viešvilėje, Viešvilės upelio žuvitakyje prie Gulbinų tvenk. (R. Patronaitis).

KALNINĖ KIELĖ (Motacilla cinerea)

2024-09-07 patelė ties Murmulių atodanga, Panevėžio r. (R. Reifas), 09-24 vienas paukštis Darbėnuose, Kretingos r. (V. ir V. Laukžemai), 09-29 praskrido į vakarus Sapieginejė Vilniuje (A. Šimkus), 10-25 vienas paukštis stebėtas prie Palangos tilto (V. Stankaitis).

BALTOJI KIELĖ (Motacilla alba)

2024-11-03 viena praskrido į pietus Sapieginejė Vilniuje (A. Šimkus), 11-04 du individai Vasaknų tvenk., Zarasų r. (A. Čerkauskas), 11-05 viena prie Melnragės molo (P. Salvador), 11-07 stebėta ant marių krantinės akmenų Kopgalijoje (S. Karalius), 11-15 viena matyta prie Šlapučių k., Kauно r. (U. Plečkaitytė) [VS].

UOLINIS KALVIUKAS (Anthus petrosus)

2024-09-17 du individai ant Kopgalio molo (S. Karalius), 09-20 trys skirtinti paukščiai stebėti prie Baltijos jūros ties Nemirseta ir toliau link Klaipėdos, 09-21 mažiausiai 1 paukštis (arba 2) stebėtas prie Baltijos jūros ties Nemirseta (R. Jusevičienė), 1 paukštis Šventosios uoste, 5 paukščiai prie Ventės rago molo (M. Miliauskas), 09-23 vienas paukštis Kopgalijoje (E. Sukackienė, S. Karalius), 09-24 vienas paukštis šalia Šventosios molo (V. ir V. Laukžemai), 09-26 keturi paukščiai Ventės rago (R. Mižeikis), 09-30 trys paukščiai matyti ant Melnragės molo (S. Karalius), 10-02 vienas paukštis ant Kopgalio molo (S. Karalius), 10-07 vienas ant Ventės rago molo (A. Bassin), 10-11 ir 10-16 matytais ant marių krantinės akmenų Kopgalijoje, 10-15 stebėtas ant Kopgalio molo (S. Karalius), 10-19 du paukščiai ant Melnragės molo (M., A., G. ir K. Miliauskai, Rutkauskas, Vyšniauskaitė), 10-20 vienas paukštis stebėtas Šventojoje prie tilto griuvėsių (J. Mulevičius, Ž. Daunoravičius, R. Alšauskas), 1 paukštis trumpam nutūpė ant tiltelio prie nuleisto Kintų žuv. tvenk., Šilutės r. (B. Stukė, E. Sukackienė, A. Šimkus, V., S., G. ir A. Eigirdai), 11-10 trys paukščiai ant Melnragės molo (S. Karalius), 11-27 vienas paukštis ant Ventės rago molo (V. Jusys).

Europinė juodagalvė kiauliukė (Saxicola rubicola).
Preila, Neringa, 2024-09-08 © Aurimas Piečiukaitis

Rudagurklis kalviukas (Anthus cervinus).
Šventininkų karjeras, 2024-09-22 © Tadas Povilauskas

RUDAGURKLIS KALVIUKAS (Anthus cervinus)

Nuo 2024-09-14 iki 09-25 Lietuvoje jvairiose vietose girdėta ir matyti apie 60 migruojančių paukščių. Spalio mėn. iki 10-20 matyti dar 6 pavieniai paukščiai, 11-07 vienas paukštis praskrido vakarų kryptimi Kaune Vilijampolėje (M. Ružauskas).

GELTONSNAPIS ČIVYLIS (Linaria flavirostris)

2024-10-24 aštuonių paukščių būrelis ant Kopgalio molo (S. Karalius), 10-25 vienas paukštis stebėtas Palangoje (V. Stankaitis), 11-10 šeši praskrido laukuose prie Radviliškio (A. Šimkus), 11-16 18 paukščių būrelis rapsuose netoli Žeimių, Jonavos r. (A. Raudonius).

© Saulius Karalius

Eugenijus DROBELIS

TIKĘTINAS NYKŠTUKINIO ERELIO (*HIERAAETUS PENNATUS*) VEISIMOSI ATVEJIS

Nykštukinis erelis paplitęs Pietų Europoje, Artimuosiuose Rytuose, Vidurio Azijoje ir Šiaurės Afrikoje. Izoliuota populiacija gyvena Pietų Afrikoje. Mums artimuose kraštuvose pavienės poros veisiai Lenkijoje ir Baltarusijoje. Nykštukinis erelis Lietuvoje yra nereguliarai užskrendantis paukštis, nes mūsų šalis šiauriau šio paukščio paplitimo arealo. Jis stebimas įvairiose šalies vietovėse migracijų ir net veisimosi metu. Pavienės poros gali nereguliarai perėti pietiniame šalies pakraštyje.

2024 m. Dainavos girioje nykštukinis erelis pirmą kartą buvo pastebėtas balandžio 15 d. medžiojantį kirtavietėje. Tą pačią dieną jis matytas tupintis viename iš plėšriesiems paukščiams iškeltu lizdų. Viltį, kad erelis apsigyvens šiame lizde, sužlugdė tuo metu stipriai atšaless oras ir iškritis sniegas. Vėliau visą veisimosi laikotarpi jis buvo stebimas jau kitoje vietovėje. Išlyant žemei ir formuojantis kamuoliniams debesims erelis kiekvieną kartą pakildavo maždaug už 2–3 km nuo stebėjimo vietas vis iš tos pačios miško masyvo dalies. Sklandydamas ir gaudydamas kylančias oro sroves jis lėtai kopdavo į debesų papėdes. Būdavo labai sunku sekti šviesų, iš toli baltojo gandro spalvas atitinkantį paukštį baltų debesų fone. Pakilęs į aukštį jis lėkdavo medžioti ir pranykdamo nežvelgiamuose toliuose. Tačiau kartais erelis atlkdavo banguojančius tuoktvių skrydžius ir vėl leisdamosi žemyn į galimos lizdavietės teritoriją. Retkarčiai virš miško pasirodydavo abu porelės nariai. Žaismingai gainiodami vienas kitą jie ilgai sklandydavo tarp plaukiančių debesų. Porą kartų teko stebeti išties išpūdingą ir tik šiam ereliui būdingą elgesį. Pakilęs į vos įžiūrimą

aukštį erelis suglausdavo sparnus ir maždaug 45° kampanu smigdavo žemyn. Tai atrodydavo kaip sakalo keleivio ataka. Didžiuliui greičiu pralėkės keletą šimtų metrų jis saudavo į viršų ir atlkdavo vadinamąją „žvakę“. Tik matydamas neįtiketiną erelio greitį ir veržlumą gali suvokti, kaip jis susigauna grobį tiesiog ore.

Jokių atviresnių erdvų, jokių statinių, jokių tinkamų įsiropsti medžių, kad galėtum plačiau apžvelgti vieną miško masyvą. Nepavyko susekti erelio gržtančio su grobiu, nepavyko tiksliai nustatyti jo pakilimų ir nusileidimų vietas. Praleidau begale laiko stebėdamas erelius, kresdamas miškus ir ieškodamas jų užslėpto būsto. Radau keletą man dar nežinomų plėšriųjų paukščių lizdų, bet jie buvo tušti. Taip ir liko neaišku, ar neradau patikimai užslėptos paukščių gūžtos, ar jie perėjo nesėkmingai. Pasidaviau tik rudenėjant, kai suvokiau, kad erelai visą vasarą pragyveno visai šalia taip ir neišdavę savo paslapties. Nekantraudamas lauksiu kito pavasario ir sugržtančių lietuviškųjų nykštukinių erelių.

PROBABLE BREEDING RECORD OF BOOTTED EAGLE (*HIERAAETUS PENNATUS*)

Eugenijus DROBELIS

Summary. A pair of Booted Eagles (*Hieraaetus pennatus*) were observed throughout the breeding period in Dainava Forest (Southern Lithuania). Observed hunting and engaging in display and courtship flights, this constitutes the first possible breeding case of Booted Eagle in Lithuania.

PAUKŠČIŲ ŽIEDAVIMAS VENTĖS RAGE 2024 M. RUDENĮ

Vytautas JUSYS, Vytautas EIGIRDAS

© Vytautas Jusys

2024 m. rudenį Ventės rago ornitologinės stoties žieduotojai sužiedavo 83 rūšių 72 023 paukščius (rugsėjo mėn. sužieduoti 64 rūšių 42 344 paukščiai, spalio mėn. – 57 rūšių 28 385 paukščiai, o lapkričio mėn. – 33 rūšių 1294 paukščiai). Daugiausia rudenį sužieduota mėlynuijų zylų (20075), šelmeninių kregždžių (18661), didžiujujų zylų (17921), liepsnelių (3163) ir karietaičių (2161) (žr. lentelę).

Ventės rage paukščiai ši rudenį buvo gaudomi daugiausia voratinklinėmis gaudyklėmis ir didžiaja žemutine gaudykle (gaudyklė nuimta lapkričio 15 d.). Taip pat zigzagine gaudykle Nr. 2 (gaudyklė nuimta lapkričio 12 d.), zigzagine gaudykle Nr. 5 (gaudyklė nuimta lapkričio 9 d.) ir mažaja gaudykle Nr. 2 (gaudyklė nuimta lapkričio 11 d.).

Iš retesnių ar retai žieduotojams patenkančių paukščių sugauta ir sužieduota lututė (*Aegolius funereus*) – spalio 12 d. (V. Eigirdas), žvirblinė pelėda (*Glaucidium passerinum*) – spalio 21 d. (V. Eigirdas), 5 geltonbruvės pečialindos (*Phylloscopus inornatus*) – rugsėjo 29 d., rugsėjo 30 d. (dvi), spalio 2 d. ir spalio 7 d. (D. Mizeikis, V. Eigirdas, G. Šlušnytė, V. Jusys), rudoji pečialinda (*Phylloscopus fuscatus*) – spalio 28 d. (V. Jusys), nykštukinė pečialinda (*Phylloscopus proregulus*) – lapkričio 18 d. (V. Eigirdas), mėlyngurklė (*Luscinia svecica*) – rugsėjo 22 d. (V. Jusys), mėlynuodegė (*Tarisiger cyanurus*) – rugsėjo 30 d. (V. Ju-

2024 m. rudenį Ventės rago ornitologinėje stotyje sužieduoti paukščiai

Eil. Nr.	Rūšis	Sužieduota
1.	Mėlynoji zylė (<i>Cyanistes caeruleus</i>)	20 075
2.	Šelmeninė kregždė (<i>Hirundo rustica</i>)	18 661
3.	Didžioji zylė (<i>Parus major</i>)	17 921
4.	Liepsnelė (<i>Erithacus rubecula</i>)	3 163
5.	Karietaitė (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	2 161
6.	Urvinė kregždė (<i>Riparia riparia</i>)	1 933
7.	Paprastasis nykštukas (<i>Regulus regulus</i>)	1 808
8.	Juodagalvė devynbalsė (<i>Sylvia atricapilla</i>)	751
9.	Juodasis strazdas (<i>Turdus merula</i>)	747
10.	Paprastasis kikilis (<i>Fringilla coelebs</i>)	741
11.	Pilkoji pečialinda (<i>Phylloscopus collybita</i>)	712
12.	Ankstyvoji pečialinda (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	439
13.	Baltabruvės strazdas (<i>Turdus iliacus</i>)	319
14.	Alksminukas (<i>Spinus spinus</i>)	273
15.	Strazdas giesmininkas (<i>Turdus philomelos</i>)	213
16.	Paprastasis varnėnas (<i>Sturnus vulgaris</i>)	191
17.	Baltabruvės nykštukas (<i>Regulus ignicapilla</i>)	186
18.	Žaliukė (<i>Chloris chloris</i>)	173
19.	Juodoji zylė (<i>Periparus ater</i>)	143
20.	Paprastasis erškėtžvirblis (<i>Prunella modularis</i>)	134
21–83.	Kitos rūsys	1 279
Iš viso: 83 rūsys		72 023

sys), geltonsnapis čivylis (*Linaria flavirostris*) – spalio 26 d. (V. Eigirdas), 3 mažieji čimčiakai (*Acanthis cabaret*) – spalio 21 d. (du) (V. Eigirdas) ir spalio 24 d. (vienas) (V. Jusys)

2024 m. rudenį sugauta 80 paukščių, žieduotų ne Ventės rage: belgiškais BRUSSELS žiedais 2 paukš-

Pirmasis 2024 m. smilginis strazdas (*Turdus pilaris*) Ventės rage sužieduotas spalio 5 d.

© Vytautas Jusys

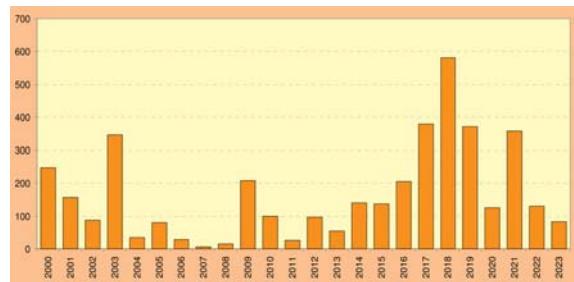
Pirmaoji 2024 m. pilkoji varna (*Corvus cornix*) Ventės rage sužieduota spalio 27 d.

© Vytautas Jusys

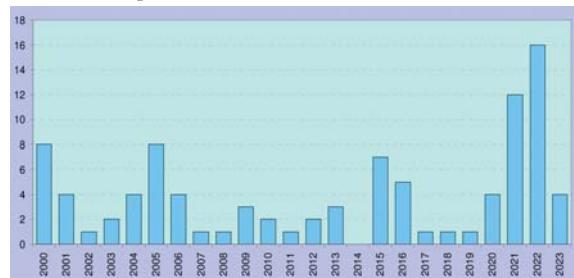

Pirmaoji 2024 m. nykštukinė pečialinda (*Phylloscopus trochilus*) Ventės rage sužieduota lapkričio 18 d.

© Vytautas Eigirdas

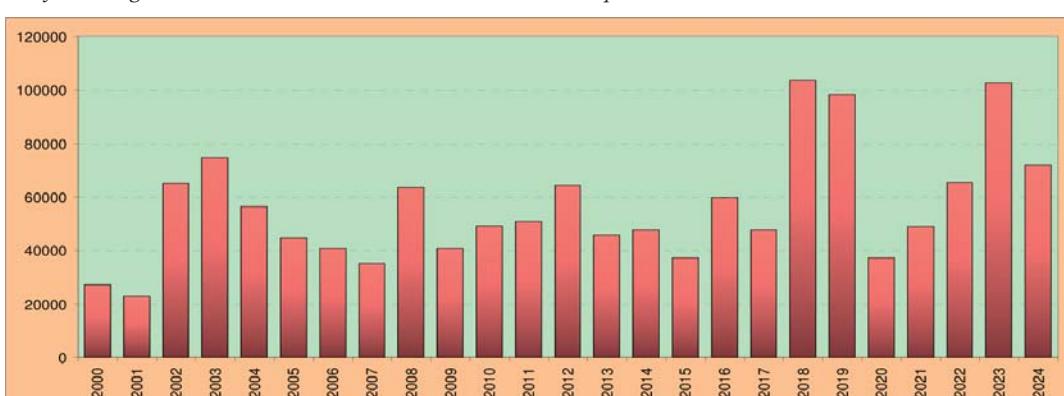
2000–2023 m. VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 3997 smilginius strazdus. Vidutiniškai per metus – 167 šios rūšies paukščiai

2000–2023 m. VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 95 pilkasių varnas. Vidutiniškai per metus – 4 šios rūšies paukščiai

2000–2024 m. VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 28 nykštukinės pečialindas. Vidutiniškai per metus – 1 šios rūšies paukštis

2000–2024 m. rudeniais VROS paukščių žieduotojai sužiedavo 1 402 046 paukščius

Daugiausia šelmeninių kregždžių (*Hirundo rustica*) sugauta Kuršių marių pakraščių nendrynuose, kur jos susirinkdavo nakvoti – vėlai vakare ir anksti ryte. Ventės raga, 2024-09-16 © Vytautas Jusys

čiai (mėlynoji zylė ir didžioji zylė), vengrišku BUDAPEST – 1 (liepsnelė), lenkiškais GDANSK – 4 (3 didžiosios zylės ir 1 mėlynoji zylė), vokišku HELGOLAND – 1 (didžioji zylė), suomiškais HELSINKI – 3 (urvinė kregždė, šelmeninė kregždė ir ežerinė nendrinukė), vokiškais HIDDENSEE – 2 (didžioji zylė ir mėlynoji zylė), lietuviškais KAUNAS – 12 (5 šelmeninės kregždės, 4 mėlynosios zylės, 2 didžiosios zylės ir 1 paprastasis nykštukas), estiškais MATSALU – 22 (8 mėlynosios zylės, 6 didžiosios zylės, 4 urvinės kregždės, 1 šelmeninė kregždė, 1 liepsnelė, 1 ežerinė nendrinukė ir 1 paprastasis nykštukas), rusiškais MOSKVA – 11 (4 šelmeninės kregždės, 4 mėlynosios zylės, 2 didžiosios zylės ir 1 pilkoji pečialinda), prancūziškais PARIS – 2 (didžioji zylė ir mėlynoji zylė), rusiškais PETERSBURG – 4 (mėlynosios zylės), latviškais RIGA – 16 (8 didžiosios zylės, 1 paprastasis varnėnas, 1 juodoji zylė ir 1 šelmeninė kregždė).

Daugiausia per vieną dieną 2024 m. rudenį sužieduoti 5602 paukščiai (rugpjūčio 29 d.), 3498 (spalio 12 d.), 2946 (spalio 24 d.), 2337 (rugpjūčio 21 d.), 2188 (spalio 23 d.).

2000–2024 m. rudeniais Ventės rago paukščių žieduotojai sužiedavo 1 402 046 paukščius. Daugiausia 2018 m. (10 3811 paukščių), 2023 m. (102745) ir 2019 m. (98 286 paukščiai). Mažiausiai – 2001 m. (22 875), 2000 m. (27 203) ir 2007 m. (35 257).

Vidutiniškai 2000–2024 m. laikotarpiu kiekvieną rudenį sužiedavome po 56 082 paukščius.

2024 m. rudenį paukščius žiedavo Ventės rago ornitologinės stoties darbuotojai ir žieduotojai talkininkai: Vytautas Jusys, Vytautas Eigirdas, Kristina Jusienė, Gabriele Šlušnytė, Saulius Valiūnas, Tomas Brueckmann, Ignas Šeškus, Rokas Mizeikis, Austėja Jusytė, Mindaugas Kavaliauskas, Gustė Lapinskaitė, Sigita Eigirdienė, Dalia Gedminė, Aidas Kaulakis, Paolo Salvador, Miglė Jusytė, Fausta Adomaitytė, Vita Augustė, Tadas Gružinskas ir Ugnius Paliukėnas.

Saulius Valiūnas ir Mindaugas Kavaliauskas jau 20 metų beveik kiekvieną rudenį atvyksta mums pagelbti žieduojant paukščius. Ventės raga, 2024-10-12 © Vytautas Jusys

Mélignuodegė (*Tarsiger cyanurus*). Ventės ragas, 2024-09-30 © Vytautas Jusys

Geltonbruvė pečialinda (*Phylloscopus inornatus*).
Ventės ragas, 2024-10-07 © Vytautas Jusys

Rudoji pečialinda (*Phylloscopus fuscatus*).
Ventės ragas, 2024-10-28 © Vytautas Jusys

Informaciją apie kiekvieną dieną Ventės rago ornitologinėje stotyje sužieduotus paukščius galite rasti interneto tinklalapyje www.trektellen.org/site/totals/1581/2024. Dabar čia paukščių pavadinimai rašomi ir lietuvių kalba.

BIRD RINGING AT VENTĖS RAGAS ORNITHOLOGICAL STATION, AUTUMN 2024

Vytautas JUSYS, Vytautas EIGIRDAS

Summary. 72,023 birds of 83 species were ringed at Ventės Ragas Ornithological Station in autumn 2024. The most numerous were Blue Tit (20,075), Barn

Swallow (18,661), Great Tit (17,921), Robin (3,163) and Eurasian Wren (2,161). To put this into context, a total of 1,402,046 birds were ringed during the autumn months at Ventės Ragas Ornithological Station in the period 2000-2024, an average of 56,082 birds per autumn. The highest day totals of birds ringed during this autumn were 5602 birds on 29 September, 3,498 on 12 October, 2,946 on 24 October, 2,337 on 21 September and 2,188 on 23 October. 23.80 birds were caught at Ventės Ragas during the autumn that had been previously ringed elsewhere: 22 in Estonia, 16 in Latvia, 15 in Russia, 12 in Lithuania, 4 in Poland, 3 in Germany, 3 in Finland, 2 in France, 2 in Belgium and one in Hungary.

Lietuvoje aptikta ilgaamžė jūršarkė iš Švedijos

Ričardas PATAPAVIČIUS

Lietuvos paukščių žiedavimo centras (PŽC) gavo Roko Bagdzevičiaus pranešimą apie 2024 m. rugpjūčio 10 d. Pervalkoje Kuršių marių pakrantėje pamatyta ir nufotografuota žieduotą jūršarkę. Norint identifikuoti žieduotą paukštį būtina žinoti visą jo žiedo įrašą. Atsiųstose nuotraukose buvo galima ižiūrėti, kad žiedas švediškas, bet iš septynių žiedo numerio skaitmenų matėsi tik keturi paskutiniai.

Tai, kad pirmasis žiedo numerio skaitmuo yra „8“, buvo aišku pagal žiedo dydį, nes Švedijoje kiekvieno dydžio stambiuju žiedų numeriai prasideda vis kitu skaitmeniu. Liko nežinomi tik antrasis ir trečasis žiedo numerio skaitmenys. Paaškėjo, kad tos serijos žiedų panaudota gana nedaug, apie 140 tūkst. Todėl Švedijos PŽC kolegoms reikėjo patikrinti tik 14 žiedų, kurių numerių antrasis ir trečasis skaitmenys sudaro junginius nuo 00 iki 13. Paaškėjo, kad tik vienas iš visų 14 galimų žiedų panaudotas jūršarkei žieduoti. Taip to paukščio žiedas buvo identifikuotas.

Identifikavus žiedą paaškėjo, kad tas paukštis, dar neskraidentis jauniklis, žieduotas Skonės lene netoli Malmės (leno administracinis centras) Švedijos pietiniame pakraštyje 1996 m. birželio 9 d. Atstumas tarp žiedavimo ir aptikimo vietų 509 km, kryptis nuo žiedavimo vietas į aptikimo vietą (azimutas) 93°, bet šiuo atveju ne atstumas ir kryptis verti didžiausio dėmesio. Paukštis aptiktas praėjus 10 289 dienoms (28 m. 2 mėn. 1 d.) po žiedavimo. Praktiškai toks pats yra ir jo amžius, nes jis žieduotas, kai buvo dar neskraidentis jauniklis. Tai néra ilgiausias žinomas šios rūšies paukščio amžius, bet tikrai nedaug jų išgyvena tiek ilgai. Ilgiausias žinomas jūršarkės amžius yra 43 m. 4 mén., antras ilgiausias – 36 m. 11 mén. (<https://euring.org/data-and-codes/longevity-list?page=2>).

Labai nedaug paukščių, ypač smulkiųjų, gamtoje išgyvena iki savo biologinio amžiaus pabaigos. To priežastis labai paprasta ir aiški – visur ir visada jiems gresia daugybė pavojų. Tai plėšrūnai, nepalankios aplinkos sąlygos, medžioklė (žudymas), daugybė žmogaus ūkinės veiklos sąlygotų priežascių. Daugiausia jų žūsta pirmaisiais gyvenimo metais. Išgyvenus pirmuosius metus, tikimybė išgyventi ilgiau ženkliai padidėja.

Šio paukščio istorijoje yra ir viena pamokanti patirtis. Net ir nevisiškai identifikavus paukščio žiedą apie tai

Švedijoje žieduota jūršarkė Lietuvoje (Pervalkoje Kuršių marių pakrantėje) 2024 m. rugpjūčio 10 d.

© Rokas Bagdzevičius

Švedijoje žieduotos ir Lietuvoje aptiktos jūršarkės žiedavimo ir aptikimo vietas (atitinkamai, raudona ir žalia žymės) sujungtos linija

verta pranešti PŽC, nes, kaip akivaizdžiai iliustruoja ši istorija, identifikuoti žiedą, o kartu ir paukštį, nors ir ne visada, bet kartais įmanoma žinant tik žiedo viso įrašo ar tik jo numerio fragmentą. Todėl ir apie tokius atvejus prasoma pranešti PŽC, nes kiekvienas pranešimas apie aptiktą bet kokį, bet kurios valstybės žiedu paženklintą paukštį yra vertingas ir laukiamas specialistų.

LONG-LIVED OYSTERCATCHER FROM SWEDEN FOUND IN LITHUANIA

Ričardas PATAPAVIČIUS

Summary. A Swedish-ringed Oystercatcher aged 28 years and 2 months was observed in Lithuania on 10th August 2024. Originally ringed as a chick on 9th June 1996, the bird was observed alive and in an apparent good condition. Although only the last four digits of the bird's ring number were visible in obtained photographs, it was possible to identify this bird.

Nufotografuotas 55 metus nematytas plėšrūnas

Saulius KARALIUS, parengta pagal *Birdlife International*

Po 55 metų dokumentuotų stebėjimų nebuvimo fotografui pirmą kartą istorijoje pavyko nufotografuoti itin retą ir mažai žinomą plėšrūną – Naujosios Britanijos višvanagi (*Tachyspiza princeps*). Šis Papua Naujosios Gvinėjos endemikas iki šiol mokslui buvo žinomas tik iš 4 pastebėtų individų, tad 2008 m. į IUCN nykstančių rūšių sąrašus jis buvo įtrauktas kaip pažeidžiama rūšis. Nors per pastaruosius dešimtmečius buvo nuogirdų apie šios rūšies (vietinių vadinais „keango“) stebėjimus gamtoje, tačiau nė vienas iš jų nebuvu dokumentuotas. Naujosios Britanijos viš-

vanagis aptinkamas tik Naujosios Britanijos saloje ir gyvena subtropinių kalnų miškuose ir tropinių žemumų drėgnose buveinėse, kur jam pagrindinę grėsmę kelia būtent buveinių praradimas. Šių metų kovo mėnesį gamtos fotografas iš Fidžio Tomas Vierus keliavo po Naujosios Britanijos salą ir fotografavo paukščius kartu su Pasaulio gamtos fondo (WWF) organizuota ekspedicija. Netikėtai sau pačiam pirmą kartą istorijoje jam pavyko įamžinti itin retą paukštį.

T. Vierus fotografavo paukščius didelės biojūriavės Nakanai Ranges miškuose, nusidriekusiuose per žalai fragmentuotus kalnus, sudarančius dalį Naujosios Papua Gvinėjos kalkinio ir karstinio kraštovaizdžio, pretenduojančio į UNESCO pasaulinio paveldo sąrašus.

Kaip teigia T. Vierus, jis keliavo su WWF ekspedicija po Pomio regioną rytinėje salos dalyje, kurią miškais lydėjo trys vietinės bendruomenės nariai. Keliunės metu jis nufotografavo Naujosios Britanijos višvanagi kartu su keletu kitų paukščių rūsių, tačiau tuo metu dar nežinojo, kokį svarbų plėšrūną jam pavyko nufotografuoti. Vėliau, atidžiau peržiūrėjės nuotraukas, jis labai malonai nustebo, kad jam pavyko įamžinti itin retą „prarastą“ rūšį. T. Vierus pridūrė, kad fotografija gali labai pagelbėti identifikuojant svarbias rūšiai buveines, kur galima taikyti apsaugos priemones. Jis nuoširdžiai tiki, kad ši nepaliesta pirmapradė pasaulio gamtos dalis, padedant vietinėms bendruomenėms ir WWF organizacijai, tokia išliks ir ateityje.

Paskutinis iki šiol dokumentuotas Naujosios Britanijos višvanagio egzempliorius nuo 1969 m. liepos mėnesio yra saugomas Niujorko gamtos istorijos muziejuje.

© Tom Vierus / WWF

Geros žinios iš Papua Naujosios Gvinėjos

Saulius KARALIUS, parengta pagal *Birdlife International*

Šių metų birželį Joshua Bergmarkas Papua Naujosios Gvinėjos Musau salos, kuri priklauso Bismarko salynui, šiaurės rytinės dalies miškais lydėjo grupę paukščių stebėtojų. Pirmosios 10 iš 16 ekspedicijai skirtų dienų buvo sėkmingos. Jie pastebėjo 3 iš 4 saloje gyvenančių endeminį paukščių rūšių – Musau monarchą (*Sympisachrus menckei*), juodakrūtę skėstauodegę (*Rhipidura matthiae*) ir Musau musinukę

(*Myiagra hebetior*). Vėliau ekspedicija tėsė savo pagrindinio paukščio – paslaptinio treliuojančiojo vilkšralesio (*Lalage conjuncta*) – paieškas.

Treliuojantysis vilkšralesys priklauso *Campephagidae* šeimai, kuri artima mums gerai pažįstamoms medšarkėms. Paskutinį kartą ši endeminė Musau salos rūsis buvo stebėta 1979 m. ir nuo to laiko įtrauktą į prarastų rūsių sąrašus. Šie paslaptinė paukščiai gyve-

na salos centrinės dalies miškuose aukštų medžių lajose, todėl sunkiai aptinkami.

J. Bergmarkas, įkūrės Ornis paukščių paieškos ekspediciją, yra kilęs iš Sidnio, Australijos. Apie valandą ekspedicijos dalyviai keliavo senu greitosios pagalbos automobiliu, kol privažiavo statų miškingą šlaitą. Dalis paukščių stebėtojų į kalnų kilo pėsčiomis, o dalis toliau važiavo automobiliu. Būtent tai ir atneše sėkmę. Vienas ekspedicijos dalyvis pastebėjo du paukščius, tupinčius gretimo medžio viršūnėje. Eureka! Taip buvo registruoti treliuojantieji vikšralesiai! Susibėgė ekspedicijos dalyviai netruko pirmą kartą istorijoje paukščius nufotografuoti ir padaryti jų balsų įrašus. Iš viso buvo pastebėti 9 vikšralesiai.

Dėl nuo 1980 m. saloje vykdomų miškų kirtimų treliuojantysis vikšralesys IUCN nykstančių paukščių sąrašuose įrašytas kaip pažeidžiama rūšis, nes kiek daugiau kaip per 20 metų miškų plotai saloje sumažėjo apie 7 proc.

Paskutinės ekspedicijos metu, prieš šešerių metus, Bergmarkui saloje pavyko pirmą kartą nufotografuoti Musau musinukę (*Myiagra hebetior*). Tuo metu testi ekspedicijos, ieškant treliuojančiojo vikšralesio, jis negalėjo dėl neįžengiamų centrinės salos dalies miškų. Ironiška, bet dabartinės ekspedicijos sėkmę lėmė iškirsti per miškus keliai, nutiesti į pačias miškingų kalvų viršūnes.

© Joshua Bergmark

Birželio mėnesį, keliaujant po Manuso salą, kuri yra į vakarus nuo Musau, J. Bergmarkui pavyko pirmą kartą nufotografuoti endeminį Manuso salos tulžį (*Ceyx dispes*), nematyta ištisus 20 metų. I pietus nuo Manuso salos dunksančioje Naujojo Hanoverio saloje jam pavyko užfiksuoti dar vieną „prarastą“ rūšį – niūriąjų muniją (*Lonchura nigerrima*).

2024-10-10 Vilniuje Gerviečių gatvėje nufotografuota marga kuosa (*Coloeus monedula*). Ji čia jau stebima keleti metų. Dar vienas individuas matytas 2024-10-20 Vilniuje prie „Senukų“ © Rokas Bagdzevičius (abi nuotraukos kaireje)

2024-10-22 Panevėžyje, netoli geležinkelio stoties, S. Kerbedžio gatvėje, stebėta marga kuosa (*Coloeus monedula*) © Audrius Nevulis

Ventės rage sugautos neįprastos kregždės

Vytautas EIGIRDAS

2024 m. Ventės rago ornitologinėje stotyje didesnis dėmesys buvo skiriamas šelmeninių kregždžių žiedavimui. Buvo sugauta ir sužieduota kiek daugiau nei 21 tūkst. šelmeninių kregždžių. Iš tokio skaičiaus sugautų paukščių pasitaikė ir kelios neįprastos.

Vienas rugėjo 23 d. sugautas pirmametis paukštis buvo gerokai šviesesnis už gentainius. Apdare vyavo rusvai balta spalva. Šis paukštis, dar prieš jį sugaunant, Ventės rago ornitologinės stoties teritorijoje stebėtas jau kelias dienas. Skrydžio metu iš toliau ši kregždė atrodė visiškai balta. Įdomu tai, kad kitos šelmeninės kregždės iš ši beveik balta gentyne žiūréjo gana įtariai. Paukščiams kur nors nutūpus, kitos šelmeninės kregždės laikėsi šiek tiek atokiau nuo „balto sios“. Pakilus skristi, ši neįprastai atrodanti kregždė neturėjo ramybės, ją vis bandydavo nuvyti kitos, išprastai atrodančios šelmeninės kregždės.

Leukistinė šelmeninė kregždė (Hirundo rustica).
Ventės raga, 2024-09-23 © Vytautas Eigirdas

Šelmeninės (Hirundo rustica) ir langinės (Delichon urbica) kregždės hibridas.
Ventės raga, 2024-09-30 © Vytautas Eigirdas

Tokį plunksnų apdarą skirtumą greičiausiai lėmė leukizmas – gyvūno organizmo būklė, kai odoje, plaukuose ir plunksnose melanino yra žymiai mažiau nei norma arba visai nėra. Ventės rago ornitologinėje stotyje iš dalies leukistinių (kai kelios plunksnos būna baltos) paukščių sugaunama ne taip retai, tačiau kad paukštis būtų beveik visas baltas, pasitaiko itin retai.

Dar trys ne ką mažiau įdomios pirmametės kregždės iš tinklus įkliuvo rugpjūčio 30, rugėjo 8 ir rugėjo 20 d. – tai šelmeninių ir langinių kregždžių hibridai. Iš pažiūros iš šelmeninė kregždė panašūs paukščiai labai neišsiskyrė, bet geriau apžiūrėjus apdarą į akis krito balta spalva paukščio antuodegje ir trumpesnės kraštinės uodegos plunksnos (šelmeninės kregždės antuodegis baltos spalvos neturi, o kraštinės uodegos plunksnos net jauniklių būna ilgesnės).

Ventės rago ornitologinėje stotyje langinių ir šelmeninių kregždžių hibridų sugauta ir ankstesniais metais (nuo 1989 m. ne mažiau kaip 15 individų).

Kiek pavyko rasti literatūroje, tokiai pavienių paukščių hibridų rasta šelmeninių kregždžių lizduose (ne visi vados jaunikliai, bet pavieniai). Tokius jauniklius maitindavo šelmeninės kregždės patinas ir patelė (Randler, 2006). Greičiausiai šelmeninės kregždės patelė kopuliavo su langinės kregždės patineliu, todėl vadoje išsirito hibridai. Tokie hibridiniai jaunikliai išprastai turėtų būti nevaisingi.

Šelmeninės (Hirundo rustica) ir langinės (Delichon urbica) kregždės hibridas.
Ventės raga, 2024-09-08 © Vytautas Eigirdas

Zylės neįprastos formos snapais

Vytautas JUSYS

Ventės rage kasmet tarp tūkstančių į gaudyklės pakliūnantių mėlynųjų ir didžiųjų zylų pasitaiko keletas individų neįprastos formos snapu. 2024 m. rudeninės migracijos metu įkliuovo trys tokie paukščiai: spalio 5 d. ir 24 d. sugautos didžiosios zylės (*Parus major*), o spalio

20 d. – mėlynoji zylė (*Cyanistes caeruleus*). Pastarosios snapas atrodė dar išpūdingiau. Sunku pasakyti, dėl kokių priežasčių snapai taip išauga – gal dėl kokios traumas ar ligos, tačiau paukščiai prisitaikė maitintis tokiais snapais ir leidosi į migracinę kelionę.

© Vytautas Jusys

© Vytautas Jusys

© Saulius Valiūnas

© Deivis Dementavičius

Ankstyvas šarkų lizdas

Deivis DEMENTAVIČIUS

Lietuviškoje literatūroje rašoma, kad šarkos lizdus krauna apie kovo mėnesio vidurį, tačiau miestuose gali pradėti ir kiek anksčiau. 2024 m. vasario 27 d. Kauno mieste stebėta šarkų pora, kuri kiemo berže

buvo pradėjusi krauti lizdą. Jau kovo 2 d. lizdas buvo pusiau sukrautas. Šiame želdinių lopinėlyje šarkų pora perį jau daugybę metų ir kasmet krauna vis naują lizdą, tačiau taip anksti dar nėra tekę užfiksuoti.

2024-11-23 fotografavau paukščius prie Kintų girininkijos. Kompiuteriye atidžiau peržiūrėjės bukučio (*Sitta europaea*) nuotrauką pastebėjau, kad keistai atrodo viena koja – ji turėjo du pastaibius.

© Genadijus Kuznecovas

2024-10-23 Kaune netoli Girstucio vaikų darželio pastebėjau pilkają varną (*Corvus cornix*) keistu snapu. Pavyko padaryti keletą nuotraukų. Matyti, kad snapas buvo traumuotas ir gal po traumos taip keistai užsirietė.

© Marius Čepulis

Vėlyvas keršulių perėjimas

Igoris SEMIONOVAS

2024 m. spalio 2 d. vaikščiodamas netoli namų Kaune trapojo gluosnio lajoje pamačiau lizdą, kuris buvo susuktas maždaug 6 m aukštyje. Jame tupejo du paukščiai. Greitai supratau, kad čia jau gerokai īgtelėję keršulio jaunikliai, savo dydžiu panašūs į suaugelius. Kitomis dienomis juos matydavau lizde arba ant šakų šalia lizdo. Suaugusių paukščių neteko matyti. Galiausiai spalio 9 d. ryte prie lizdo buvo tik vienas jauniklis, o per pietus lizdas jau buvo tuščias. Knygoje „Lietuvos fauna. Paukščiai“ nurodoma, kad keršulai peri maždaug 15 dienų, o jaunikliai lizde išbūna apie 25 dienas. Vadinas, dėtis buvo padėta rugpjūčio pabaigoje ar net rugėjo pirmomis dienomis. Keršulių veisimosi sezonas gana ištęstas, nes išaugina dvi vadas, o žuvus dėčiai gali bandyti perėti dar kartą. Vis dėlto tai yra labai vėlyva, bet sėkmingai išauginta vada.

© Robertas Akstinas

Įdomūs faktai apie naminį žvirblį

Šiek tiek įdomių faktų, kurių galbūt nežinote.

Subrėsta 5–8 mén.

Monogamai, paprastai poras sudaro visam gyvenimui.

Per metus išveda šiauriniame areale 2 vadas, o pietiniame – 3 vadas jauniklių.

Jauniklius maitina gyvūniniu maistu, jiems paauagus pereina prie grūdinių kultūrų.

Paprastai gamtoje išgyvena iki 3–4 metų. Vis dėlto dėl didelio jaunų paukščių mirtingumo vidutinis paukščių amžius yra nuo 9 iki 21 mėnesio.

100 patelių paprastai tenka apie 150 patinų.

Skridimo greitis apie 35 km/h. Skrendant tokiu greičiu plasnojimo greitis yra iki 13 kartų per sekundę.

Trumpas atkarpas gali skristi iki 50 km/h greičiu.

Skridimo metu širdis plaka apie 1000 kartų per minutę.

Esant ramybės būsenos širdis plaka 600–800 kartų per minutę.

Kūno temperatūra siekia 44 °C.

Paukščiai pasaulį mato rausvomis spalvomis.

Badauti gali tik iki 2 dienų, nes turi greitą medžiagų apykaitą – suleistus grūdus suvirškina per 3 valandas.

Iki 1860 m. Amerikoje jų nebuvo.

Bostone (JAV) jiems pastatytas paminklas už naują žemės ūkiui.

Juos labai gąsdina mėlyna spalva.

Kinijoje politinė vadovybė (1958 m.) žvirbliams buvo paskelbusi karą, nes juos laikė žemės ūkio kenkėjais. Žmonės vaikė ir naikino juos. Kadangi žvirbliai be poilsio gali skristi tik 15 min., vaikant juos tiesiog ištikdavo širdies smūgis – jie krisdavo negyvi. Per metus taip buvo sunaikinta apie 2 mlrd. žvirblių. Po dvejų metų kenkėjų tiek prisiveisė, kad pasidare sunku suprasti, kas gis ten po jų sluoksniu buvo pasodinta ar pasėta. Vėliau Kiniją ištiko badas, kurio metu mirė virš 20 mln. žmonių. Tada valdžia prisiminė, nuo ko viskas prasidėjo, ir Kinija skubiai kreipėsi į Kanadą bei Rusiją – paprašė skubiai parduoti žvirblių.

Parengė Robertas AKSTINAS

Javinė lingė (*Circus cyaneus*), patinas. Nemuno delta, 2024-10-19 © Ignas Šeškus

Paprastasis nykštukas (*Regulus regulus*). Suvernai, Šilutės r, 2024-10-06 © Vilius Gedgaudas

Parengta igyvendinant projektą „Kartu stebime ir saugome paukščius“.
Projekta finansuoja VšĮ Medijų remimo fondas,
skyręs 4100 Eur metinę paramą.

Žurnalo kaina – 3,00 Eur